

T.C.
BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KAVRAMI
ALGISININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE
ÜMRANİYE ÖRNEĞİ

Nurten ERKMEN ÖNER

DANIŞMAN
Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU

Ağustos, 2022

T.C.
BİRÜNİ ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY SAYFASI

Anabilim Dalı : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Program : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Öğrencinin;
Adı ve Soyadı : Nurten ERKMEN ÖNER
Öğrenci No :
Danışman : Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU

Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında Nurten ERKMEN ÖNER tarafından hazırlanan “TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KAVRAMI ALGISININ DEĞERLENDİRİLMESİNDE ÜMRANIYE ÖRNEĞİ” adlı tez çalışması jüri tarafından YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma
Tarihi: 27/08/2022

Jüri Üyesinin Unvanı, Adı, Soyadı	Çalıştığı Kurum	İmza

Biruni Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca bu tez jüri tarafından onaylanmış ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Leman ŞENTURAN
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BEYAN

Bu tezin bana ait olduğunu, tüm aşamalarında etik dışı davranışımın olmadığını, içinde yer alan bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, kullanmış olduğum bütün bilgilere kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin yürütülmesi ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Nurten ERKMEN ÖNER

.

TEŞEKKÜR

Tez tamamlama sürecimde hakka yürüyen, koca cenneti ayaklarının altına sığdıran canım annem Altun ERKMEN'e, beşikten mezara kadar ilim bilincinin zihnimdeki mimarı otuz yıldır kaybetmiş olmama rağmen cesaretini ve gücünü yanımda hissettiğim canım babam Mehmet Emin ERKMEN'e, her türlü bilgi ve deneyimlerini paylaşarak hoşgörülerini esirgemeyen saygıdeğer hocam Prof. Dr. Adnan ÖMERUSTAOĞLU'na ve Doç. Dr Şengül ILGAR'a, yaşam gayem yavrularıma desteklerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Nurten ERKMEN ÖNER

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ONAY	ii
BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
1. GİRİŞ ve AMAÇ	1
1.1. Problem	5
1.2. Araştırmanın Amacı	9
1.3. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	10
1.4. Sayıtlılar	10
1.5. Sınırlılıklar	11
1.6. Tanımlar	11
2. GENEL BİLGİLER VE KURAMSAL ÇERÇEVE	13
2.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramına Tarihsel Giriş	13
2.2. Toplumsal Cinsiyet Kavramının Kullanımı	17
2.2.1. Toplumsal cinsiyet rolleri	21
2.2.2. Toplumsal cinsiyet kimliği	23
2.2.2.1. Heteronormatiflik kavramı	23
2.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin En Sık Rastlandığı Durumlar	25
2.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	26
2.4.1. Cinsiyet spektrumu	26
2.4.2. Toplumsal cinsiyet algısı	27
2.4.3. Üçüncü cinsiyet / üçüncü cins	28
2.5. Cinsiyet Oluşumuna Etki Eden Faktörler	29
2.5.1. Biyolojik faktörler	29
2.5.2. Kültürel faktörler	30
2.5.3. Pratik sonuçlar	32

2.6. Damgalama ve Asimilasyon	32
2.7. Biyolojik ve Toplumsal Cinsiyet Kavramına Eleştirel Yaklaşımlar.....	34
3. YÖNTEM.....	36
3.1. Araştırmanın Yöntemi/Modeli.....	36
3.2. Araştırma Grubu	37
3.3. Verilerin Toplanması	38
3.4. Verilerin Analizi	39
3.5. Geçerlilik ve Güvenirlilik	40
4. BULGULAR VE TARTIŞMALAR	41
4.1. Sosyo Demografik Özellikler	41
4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	41
4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	44
4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	47
4.5. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulguları.....	49
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	54
5.1. Sonuç.....	54
5.2. Öneriler	56
6. KAYNAKÇA.....	57
7. EKLER.....	63
Ek 1: Görüşme Formu	63
8. ÖZGEÇMİŞ	64
9. İNTİHAL RAPORU	65

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 2.1.	Heteronormatif Toplum Modeli	24
Tablo 3.1.	Katılımcılara Ait Demografik Özellikler.....	38
Tablo 4.1.	Katılımcıların Eğitim Durumları	41
Tablo 4.2.	Katılımcıların Mesleği.....	41
Tablo 4.3.	Cinsiyet Eşitliği Deyince Ne Anlıyorsunuz?	41
Tablo 4.4.	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Denince Ne Anlıyorsunuz?.....	44
Tablo 4.5.	Üçüncü Cinsiyet Kavramı Size Neyi İfade Ediyor?	47
Tablo 4.6.	Toplumsal Cinsiyet Kavramının Son Yıllarda Sıkça Kullanılmasının Nedeni Ne Olabilir?	50

ÖZET

Bu tezde Türkiye’de toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili yaşanan kavram karmaşasının ve oluşan toplumsal algının İstanbul Ümraniye örneğinde araştırılması yapılmaya çalışılmıştır. Ümraniye ilçesinde random yöntemi ile oluşturulan 40 kadın ve 10 erkek toplam 50 kişilik bireyler grubunda nitel araştırma yöntemi ile toplumsal algı durumu incelenmiştir. Araştırma; amaçlı örnekleme yöntemiyle kullanılarak belirlenmiştir. Gönüllülük esas alınmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, 40 kadın ve 10 erkek ile yapılan görüşmede alınan notlar ve sonrasında açık uçlu sorulara verilen cevapların ses kayıtları çözümlenerek sağlanmıştır. Yapılan araştırma sonucunda cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları arasında bir anlam kargaşası olduğu ve bu anlam kargaşasının üçüncü cinsiyete yönelime etkisi noktasında toplumsal algıya sebep olduğu sonucu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: biyolojik cinsiyet, toplumsal cinsiyet, cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyet eşitliği, üçüncü cinsiyet

SUMMARY

In this thesis, it is tried to investigate the confusion of concepts and the resulting social perception about the concept of gender in Turkey in the example of Istanbul Ümraniye. In Ümraniye district, the social perception situation was examined with the qualitative research method in the group of individuals. The data obtained in the research were obtained by analyzing the notes taken during the interview with 40 women and 10 men, and then the voice recordings of the answers given to the open-ended questions. As a result of the research, it has been seen that there is a confusion of meaning between the concepts of gender and gender, and that this confusion causes social perception in terms of its effect on the orientation to the third gender. with a total of 50 people, 40 women and 10 men.

Keywords: biological sex, gender, gender equality, gender equality, third gender

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Bu çalışmaya neden olan en büyük etken toplumsal cinsiyetin son yıllarda sosyal, ekonomik ve siyasi alanlar başta olmak üzere her yaşta ve her sosyal statüde kişilerin çok kullandığı bir kavram olarak karşımıza çıkmasıdır.

Eğitim ve danışmanlık hizmetleri verdiğimiz ortaokul ve lise talebeleri, eğitimciler, ilçeleri temsil eden seçilmiş siyasi kimlikli meclis üyesi aktif politikacılar, hizmet sektörü ve sanayi sektöründe çalışan erkek ve kadın emekçiler ve her alanda karşılaştığımız bu güncel kavramın her birey tarafından farklı anlamlar yüklenerek algılanması oldukça dikkat çekici olmuştur.

Oysaki kavram mana itibarı ile insan beynindeki ortak çağrışım şekli olmalı, direk veya dolaylı bir şekilde nesnel bir doğruya karşılık gelmelidir. Burada ki en önemli unsur kavramın imgeden (hayal) farklı bir anlam yüklenmesi gerekliliğidir. Çünkü kavram herhangi bir nesneye ilişkin genel nitelikler taşır. İmgeler ise nesnelere ait olan özel nitelikler taşırlar.

Algının insan beynine iletilen duyumların beyin tarafından mana yüklenerek şekillenmesi olarak tanımlanması ve psikolojik, fiziksel ve çevresel birçok faktörün etkisi altında kalması her bir birey veya toplum tarafından farklı şekillenmesine neden olmaktadır.

Duyum olarak alınan herhangi bir kavramın beyin tarafından yorumlanarak şekillenmesi ve anlamlı hale getirilmesinin algı olması, kavram-algı arasındaki etkileşimin kuvvetini göstermektedir.

Kişilerin sosyal organizasyondaki konum ve rollerini geniş bir kavrayışla ortaya koyabilme yetisi, yaptığı işler, çevresi ile olan sosyal ilişkileri ve rolleri gereği bulunduğu ilişkilerini belirlemekte ve düşünüş becerilerini kavramsal düşünme becerisi ortaya koymaktadır.

Kavramların kişiler ve topluluklar üzerinde oluşturduğu algının tarihsel bir kategori olarak yaklaşımı yanında toplumdaki mevcut paradigmalara oluşan algının değerlendirilmesi zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Sözcükler ve kavramlarda anlam kaybının her şekli toplumun tarihsel deneyimi ile inşa olmuş kültürün o alanda zaman içinde yozlaşmasına ve değişimine sebep olur. A. Giddens'e göre toplumun

değişime etki eden en önemli faktörler fiziksel çevre, politik örgütlenme ve kültürel etmenlerdir.

“Gelişen üretim sistemleri ve çevre arasında, doğrudan çok az ilişki vardır. Demek ki çevreye uyum hakkında evrimcilerin vurgusu, Marx’ın toplumsal değişmeyi açıklamadaki fikirlerinden daha az aydınlatıcıdır. Çünkü Marx, insanların kendilerini, hayvanların yaptığı gibi, çevrelerindeki şartlara neredeyse hiç uymadıkları üzerinde durur” (Giddens, 2000). Karşılıklı düşünceler; fiziksel çevrenin insanların üretimleri ve etkinlikleri üzerinde ne kadar ve nasıl etkili olduğunu tartışma konusu haline getirmiştir.

“Taşıyıcı ve avcı toplumlarda, topluluğu harekete geçirecek hiçbir politik otorite olmadığı için, bu etki en az düzeydedir. Bununla beraber, diğer toplum biçimlerinin hepsinde farklı politik öznelerin varlığı - şefler, lordlar, krallar, hükümetler- o toplumdaki gelişmenin gidişatını belirlerler” (Giddens, 2000).

Giddens: *“Bazı dinsel inanç türleri ve uygulamaları, her şeyden daha önemli ihtiyaç duyulan şeyin geleneksel değerlere ve ayinlere sıkıca sarılmak olduğunu vurgulayarak değişim üzerinde bir fren etkisi yapmışlardır. Ne var ki, Max Weber’in de vurguladığı gibi, dinsel inançlar oldukça sık olarak, toplumsal değişim için baskılarda harekete geçirici bir rol oynarlar”* düşüncesiyle bu baskının önemine dikkat çekmiştir (Giddens, 2000).

Giddens’e göre değişimin hızını ve özelliğini etki eden en önemli kültürel faktör toplumsal iletişimin yapısıdır. İletişimde kavramlar ile verilen mesaj ve bu mesaj ile toplumda oluşan algı var olan toplumsal uyumu doğru veya yanlış yönde etkiler.

Yapılan araştırmalara göre toplumsal değişimin sistematik evreleri yoktur ve toplumsal algılar sonucu toplumun nasıl etkilendiği ve bu algılara verilmiş olunan tepkiler sonucu kültürel değişim her dönem aynıdır.

Toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliği kavramları da son yıllarda çokça tüketilen bir kavram olmakla beraber ilk kullanıldığı anlamından farklı manalarda kullanılmakla beraber toplumda anlam kaymasına uğramış şekliyle algı oluştuğu görülmüştür.

Toplumsal cinsiyet kavramına kullanıldığı ilk tarihten günümüze bakıldığında Joan W. Scott tarafından da ele alındığı gibi anlam kaymasının tarihsel bir kategori olarak ele alınması gerekliliği öne sürülmüştür.

Toplumsal cinsiyet (*gender*). İsim. Sadece dilbilgisine ait bir terim. Erkek ya da dişi cins anlamında, eril ya da dişil toplumsal cinsiyete sahip kişilerden veya yaratıklardan bahsetmek için kullanılması ya bir şaka (bağlama göre hoş karşılanabilen veya karşılanamayan) ya da bir gaftır (Fowler, 1940). Sözcüklerin anlamlarını kodlamaya kalkışanlar, kesinlikle kaybedecekleri bir savaşın içinde yer alırlar çünkü sözcükler de, tıpkı belirtmek istedikleri fikirler ve şeyler gibi bir tarihe sahiptir. Ne Oxford profesörleri ne de Fransız Akademisi akıntıyı tamamen önleyebilmiş, kelimelerin anlamlarını insan icadının ve tahayyülünün hareket alanından bağımsız bir biçimde zapt edip sabitlemeyi başaramamıştır.

Mary Wortley Montagu kadın milleti ne dönük kınamasını, benim için o toplumsal cinsiyete mensup olmamın tek tesellisi, asla onların arasından biriyle evlenmeyeceğimin teminat altında olmasıdır diyerek nükteli bir ifadeyle keskinleştirmiştir. Bunu yaparken, dilbilgisi açısından kasti olarak hatalı bir referans kullanımına gider (The Compact Edition of the Oxford English Dictionary, 1971).

Bununla birlikte bu kavramların tarihsel sürecinde, biyolojik cinsiyete atıfta bulunmaktan ziyade, bireyin sahip olduğu kişilik özelliklerine vurgu yapmaktadır. Çağlar boyunca insanlar, karaktere veya cinselliğe ilişkin özellikleri çağrıştırmak için dilbilgisi terimlerini kullanarak metaforik imalarda bulunmuşlardır. Örneğin, *Dictionnaire de la langue française* Fransız dili sözlüğü tarafından 1 de önerilen kullanım şöyleydi: “Hangi cinse (*genre*) mensup olduğu, dişi (*femelle*) mi yoksa erkek (*mâle*) mi olduğu bilinmeyen, duygularını bilemediğimiz fazlasıyla gizlenmiş bir kişiden bahsedilir.” (aktaran Scott, 2010).

1878’de Gladstone şu ayrımı yapar: “*Athena, toplumsal cinsiyet haricinde cinse, biçim haricinde kadına ait herhangi bir şeye sahip değildir*” (Williams, 2005).

Toplumsal cinsiyet rollerine göre kız çocuklarına erkeklere göre daha sessiz, oturaklı olma, daha duygusal olma gibi özellikler atfedilirken erkek çocuklarına kızlara göre daha fazla kendini ifade edebilme, daha dışa dönük, daha girişken olma özellikleri atfedilmektedir. Toplumdaki geleneksel anlayışlarda oluşan değişimler ile beraber bireylere çocuk yaştan itibaren öğretilen bu kalıplar ile değişen yaşam koşullarının sunduğu yeni roller arasında çelişkiler yaşanmaktadır. Bu durumun bireylerin ruh sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlara neden olduğu düşünülmektedir

Toplumsal cinsiyet, toplumsal ilişkilerde nasıl rol oynar Toplumsal cinsiyet, tarihsel bilginin örgütlenmesine ve algılanmasına nasıl bir anlam katar Bu soruların

cevaplanabilmesi için toplumsal cinsiyetin analitik bir kategori olarak ele alınması gerekmektedir.

Kadın araştırmalarının çok sınırlı ve ayrışık bir biçimde kadınlara odaklanmasından endişe edenler, toplumsal cinsiyet terimini analitik sözcük dağarcığıımıza ilişkisel bir kavram sunmak için kullandılar. Bu görüşe göre kadınlar ve erkekler birbirlerine göre tanımlanmıştı ve herhangi birinin tamamen ayrışık olarak yürütülen bir çalışmayla kavranması sağlanamazdı. Buradan hareketle Natalie Davis 1975'te şu öneride bulundu:

“Bence, hem kadınların hem de erkeklerin tarihleriyle ilgilenmeliyiz. Sadece tâbi kılınan cinse odaklanmamalıyız: Tıpkı, sınıflar üzerine çalışma yürüten bir tarihçinin tümüyle köylülere odaklanamayacağı gibi. Amacımız, cinslerin, toplumsal cinsiyet gruplarının tarihsel geçmişteki önemini anlamaktır. Amacımız, cins rollerinin ve cinsel simgeciliğin farklı toplumlardaki ve dönemlerdeki kapsamını keşfetmek, ne anlama geldiklerini ve toplumsal düzenin devamlılığının sağlanmasında ya da toplumsal düzenin değişiminin teşvik edilmesinde nasıl işlev gördüklerini açığa çıkarmaktır” (Davis, 1975).

Son zamanlardaki en basit kullanımında toplumsal cinsiyet, kadınlar ile eşanlamlıdır. Geçtiğimiz birkaç yıl içinde, kadınların tarihini konu alan çok sayıda kitap ve makalenin başlığındaki kadınlar sözcüğünün yerini toplumsal cinsiyet almıştır. Bazı durumlarda, muğlak bir şekilde de olsa belirli analitik kavramlara işaret etmeye yarayan bu kullanımın tercih edilmesinin asıl nedeni, alanın siyasal anlamda kabul edilebilirliği ile ilgilidir.

Toplumsal cinsiyet yapısı ve burada anlaşılmaya çalışılan toplumsal cinsiyet algıları L. Althusser'in ideoloji görüşleri doğrultusunda oluşmakta, P. Bourdieu'nun “eril tahakküm”ü ile meşruluk kazanmakta ve R. W. Connell'in “hegemonik erkeklik”i ile devamlılığı sağlanmaktadır. Araştırmanın bütünü, kurulun üçlü teorik yapı çerçevesinde gerçekleştirilmiş, görüşme sorularının oluşturulması, görüşmelerin gerçekleştirilmesi ve bulguları değerlendirilmesinde de aynı üçlü yapı kullanılmıştır. İdeoloji, Althusser'e göre bir sınıfın diğerine kabul ettirdiği, empoze ettiği bir düşünceler dizgesi değil tüm sınıfların katıldığı, geçmişten gelen fakat geleceğe de uzanan, her yana yayılmış pratikler toplamıdır. Ondak kaçmak olanaksızdır. İdeoloji bireylere, egemen değer ve nosyonları benimseterek onların yaşadıkları sistemle uyumlu hale gelmelerini ya da yeni uyumlu yaşam sistemleri kurmalarını sağlar. Althusser'e göre bu işleyiş adeta otomatiktir ve ideoloji; kavrayışla ilgili değil

deneyimle, pratikle ilgili bir gerçektir. Onu insanların beynini sarmış, somutlaşması olmayan manevi bir varoluş biçimi olarak tanımlamak yanlıştır. Oluşumu maddidir ve maddi yapılar tarafından belirlenir. Ona göre bu misyonun özel olarak belirlenmesine gerek de yoktur (Scott, 2010).

1.1. Problem

Araştırmanın temel problemi; son dönemlerde tüm dünyada ister medyada olsun ister toplumun tüm katmanları arasında başta kadına şiddet olmak üzere kadın erkek sosyal ve hukuksal eşitsizliğine neden olarak “Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği” kavramı kullanılmaktadır. Bu kavramın asıl manasından uzak, her kesimde sıkça kullanılması toplumsal algıya sebep olmuş ve asıl anlamından uzaklaşmıştır. Araştırmamızda da görüleceği üzere toplumsal algı oluşturulacak kavramlar, daha sonra ister asıl manaları ile istenirse de farklı manalar yüklenilerek toplumsal kabulü gerçekleşebilir.

Cinsiyet eşitliği ile toplumsal cinsiyet eşitliği anlam itibarı ile biri birinden farklı iki kavram olmasına rağmen, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı adeta cinsiyet eşitliği kavramı yerine kullanılmaya başlanmıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının tarihsel süreci ve toplumsal uyumun sosyolojik boyutu göz ardı edilerek hatalı bir toplumsal algı oluşumuna katkıda bulunulmuştur.

Bu araştırma; toplumsal cinsiyet kavramının toplumu oluşturan bireylerin algısında ne anlama geldiğini İstanbul-Ümraniye İlçesinde ikamet edenler merkeze alınarak yapılmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı algısının Ümraniye örneği üzerinden değerlendirilmiştir. Araştırmanın temel sorusu toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının toplumsallıkta algılama biçimi ve ona yüklenen anlamın, anlam dünyalarında ne ifade ettiği üzerine odaklandığından, araştırmanın tamamında bulunan yapı görüşme sorularında da uygulanmıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı algısının kurulmasına ilişkin sorular ile katılımcıların bu kavrama ne anlam yüklediği ve toplumsal yaşamda bu kavram zincirine ne anlam yüklenmeye çalışıldığı anlamaya çalışılmıştır. Toplumsal cinsiyet algısının kurulmasında önemli bir diğer unsur medya olup sosyal hayatları içerisindeki ilişkilerine ilişkin sorular ile bu durumun etkisinin ne olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Algının kurulmasına ilişkin sorular içerisinde kadınlık tanımında önemli bir yer tuttuğu düşünülen annelik ve babalık ilişkisi, toplumsal cinsiyet algısının

meşrulaştırılmasına ilişkin sorular, oluşturulan yapıya “rıza gösterilmesi”nin ne şekilde gerçekleştiğinin ortaya konulmasına yönelik sorulardır.

Toplumsal cinsiyet algısının devam ettirilmesi, gündelik hayat içerisinde her gün yaşadıklarımız, seyrettiklerimiz, okuduklarımız konuştuklarımız ile gerçekleşmektedir. Günlük hayata ilişkin kurulan kalıp yargıların sorular ile yaşamın ilerleyişindeki rolü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu Konuda Yapılmış Bazı Araştırmalar:

Araştırmanın üzerinde durduğu kavramlar üzerinde yapılmış bazı çalışmalara bakıldığında;

Son yıllarda yapılan araştırmalar kadınların erkeklere kıyasla toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlar geliştirdiğini göstermektedir. Arıcı (2011), “Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş” adlı araştırması; Kahraman, Ozansoy-Tunçdemir, Kekillioğlu, Özcan ve Kahraman (2015), “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları” araştırması; Kodan Çetinkaya (2013), “Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi” adlı araştırması; Öngen ve Aytaç (2013), “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Ve Yaşam Değerleri İlişkisi” adlı araştırması; Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu ve Taşkın (2007), “Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları” araştırması; Vefikuluçay-Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocaöz, Kısa, Taşkın ve Eroğlu (2009) “Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Görüşleri” araştırması genel olarak toplumsal cinsiyet kavramına bakışlarını bize göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavrama dair bir görüş ortaya koymamaktadır. Bu araştırmalar Türkiye toplumunda kadın erkek rollerine dair tutumların ayrıntılı bir dokümantasyonu bulmak mümkündür.

Yapılan diğer bir çalışmada araştırma ise Zeyneloğlu (2008) Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü “Ankara’da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları” adlı doktora çalışmasında, öğrencilerin tutum ve algılarına yönelik çalışmasında ilkökulu bitirinceye kadar en uzun süre az gelişmiş düzeye sahip ilde yaşayan öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri puanlarının orta gelişmiş ve gelişmiş düzeye sahip illerde yaşayan öğrencilerin puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük olduğu saptanmıştır.

Arıcı (2011), “Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş” yaptığı çalışmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların yaşam yerine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini, yaş arttıkça ise eşitlikçi rol tutumlarının azaldığını saptamıştır.

Zöhre-Türkmenoğlu ve Vefikuluçay Yılmaz (2018), “Hemşirelik Öğrenimini Gören Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rolüne İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi” üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına ilişkin yaptığı çalışmada ise yaş arttıkça eşitlikçi tutumların azaldığı, çekirdek aileye sahip olan öğrencilerin daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmamız üniversite ve üzeri eğitim düzeyinde olan kadınların toplumsal cinsiyet algılarının lise ve ilköğretim düzeyinden daha olumlu olduğu, lise düzeyindeki kadınların toplumsal cinsiyet algılarının da ilköğretim düzeyindeki kadınların algılarından daha olumlu olduğu saptanmıştır. Kuzgun ve Sevim (2004) tarafından yapılan çalışmada kadınların çalışmasına yönelik tutumlar araştırmasında eğitim düzeylerine göre farklılıklar olduğu buna göre kadınların eğitim düzeyi arttıkça olumlu tutumlarının da arttığı belirtilmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı bireyin kendi cinsiyetini bireysel ve toplumsal noktada nerede gördüğünü anlamasını sağlayan önemli bir yer tutmaktadır.

Oakley (1972), cinsiyet (sex) kavramıyla kadın erkek arasındaki biyolojik farklılıkları açıklarken toplumsal cinsiyet (gender) kavramıyla kadın ve erkek arasındaki toplumsal açıdan yaşanan eşitsizlik ve ayrımları ifade etmiştir (aktaran Delphy, 1993). Toplumsal cinsiyet bir kültürün içerisinde kazanılan kadın ve erkek olmaya ait özelliklerdir (Altınova ve Duyan, 2013; Terzioğlu ve Taşkın 2008). Cinsiyet biyolojik yapıyla birlikte ortaya çıkarken toplumsal cinsiyet sosyal yapı ve kültürle ortaya çıkmakta ve değişmektedir (Öngen ve Aytaç, 2013).

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları birlikte düşünüldüğünde toplumun bireylerden cinsiyetlerine uygun olduklarını düşündükleri beklenti ve inançlar oluşmaktadır. Bu beklenti ve inançlar dünya genelinde özünde benzer özellikler gösterse de kültürden kültüre ve toplumda zaman içerisinde yaşanan sosyal, ekonomik ve siyasal yapılanmalara göre değiştiği noktalar olabilmektedir (Alptekin, 2011; Gündüz-Kalan, 2010; Günay ve Bener, 2011). Toplumsal cinsiyet rolleri ise toplumların toplumsal cinsiyetlerine uygun olarak bireylerden beklentilerini içeren kalıp yargılardır (Altınova ve Duyan, 2013; Vefikuluçay, Zeyneloğlu Eroğlu ve

Taşkın, 2007). Cinsiyet önyargıları iki cinsin birbirinden ayrıldığı noktalara, cinsiyetlere ayrı ayrı yüklenen rol ve sorumluluklara, cinsiyete özgü ifade edilen durumlara ilişkin inançlardır (Vatandaş, 2007). Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, toplumsal cinsiyet beklentilerini meydana getirir ve bu beklentiler bireylerin diğerlerine ilişkin algısında filtre görevi görürler (Altınova ve Duyan, 2013). Toplamların uzun yıllar boyunca oluşturdıkları bu değer ve yargılar bireylere toplumsal cinsiyet rolleri yüklemekte bu rollerin gelecek nesillere de aktararak devamlılığı sağlanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerine yüklenen yargılar kadın ve erkeklerden belli davranışları göstermesini beklemektedir (WHO, 2009). Buna göre toplumlarda kadınların ev işleri ve çocuk bakımını üstlenmeleri (WHO, 1998), geç saatlerde sokağa yalnız çıkmamaları, evlenmeden cinsel ilişki yaşamamaları, yaşadıkları şiddete sessiz kalmaları gibi roller yüklemektedir (Vefikuluçay-Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocaöz, Kısa, Taşkın ve Eroğlu, 2009). Kadın ve erkeğe biçilen bu toplumsal cinsiyet rolleri kadını itaatkâr ve pasifize rollerle (Bingöl, 2014) ifade ederken erkeği daha güçlü ve baskın tasvir eder (Vatandaş, 2007). Toplumsal cinsiyette var olan bu asimetrik denge kadınların aleyhine olmakta; cinsiyetteki eşitsizlikler namus cinayetleri (Yurdakul ve Korteweg, 2013), sağlık imkânlarına ulaşım (Akın, 2007; Şimşek, 2011; WHO, 2005), kadına yönelik, ekonomide, aile içinde, sosyal yaşamda hatta savaş ve çatışma durumlarında dahi fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet biçimde kadınların doğrudan yaşamını dahi tehdit eden durumları ortaya çıkartmaktadır (Atila-Demir ve Nam, 2014; Aşkın ve Aşkın, 2017; Zara-Page ve İnce, 2008, WHO, 2014). Kadının toplumsal cinsiyeti dolayısıyla yaşadığı bu ayrımcı muamele ve anlayışlar toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortaya çıkarmaktadır (Demirgöz-Bal, 2014). Günümüzde yaşanan hızlı değişiklikler ve modern çağın getirileri ile bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine bakış açıları da değişmekte veya yön değiştirmektedir (Erdoğan, 2016; Öngen ve Aytaç; 2013; Zöhre-Türkmenoğlu ve Vefikuluçay-Yılmaz, 2018).

Bu çalışmaların hepsi toplumsal cinsiyet rolleri, tutumları ve algıları üzerine odaklanmaktadır. “Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramından ne anlıyorsunuz?” sorusu sorulmadığından Türkiye’de toplumsal cinsiyet çalışmalarında bu sorunun cevabını bulmakta zorlanmaktadır. Diğer tarafta da bu araştırmanın katılımcılarının büyük bir oranı kadın erkek eşitliği ve toplumsal roller noktasında bu çalışmalarla örtüşmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma; toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının, cinsiyet eşitliği kavramı olarak kullanılması ve sonucunda toplumu oluşturan bireylerin algısında ne anlama geldiğini İstanbul-Ümraniye İlçesini merkeze alarak incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Cinsiyet eşitliği toplumu oluşturan bireylerin doğuştan kazandıkları cinsiyetlerine göre sosyal, ekonomik ve toplumsal hiçbir alanda eşit olmayan davranışlar ve algılara maruz kalmaması anlamındadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği ise bireylerin dışı veya eril olma durumuna göre toplumun bireylere sonradan öğrettiği sosyal özellikler, ilişkiler ve davranışları içermektedir. Toplumsal cinsiyet erkekler ve dişiler arasındaki biyolojik farklılıklar ile ilgilenmez çünkü bu dinamik bir kavramdır. Cinsiyet ise sabit olup bireyin doğuştan müdahale edilmeden kazanmış olduğu özelliğidir. Toplumsal cinsiyet dinamik özelliği sayesinde değişime açıktır, toplumlar içerisinde sosyal yaşantıya bağlı olarak toplumun etnik yapısı, din ve kültüründen etkilenir. Dolayısıyla kadın ve erkek bireylerin toplumsal her alanda eşit haklara sahip olması ile yüzyıllarca toplumun sahip olduğu maddi ve manevi kazanımlarının sonucu olan cinsiyet rollerinin aynı kavramlar olarak kullanılması ve toplumsal kabul görmesi bir algı ve yanıltı olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsiyet eşitliği kavramlarının iki farklı kavram olmasına rağmen tek kavram olarak algılandığı ile ilgili bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuş ve bu algının oluşmasının Ümraniye ilçesi örneği ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Ümraniye ilçesinde bulunan bazı bireylere cinsiyet eşitliği ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin onlar için ne anlam ifade ettiği sorularak oluşturulmuş algının varlığı ve ne olduğu ile ilgili sonuca varma hedeflenmektedir. Yapılan çalışma sırasında toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının üçüncü cinsiyet kavramını çağrıştırdığı gözlenmiş ve bu kavramın örnek ilçede ne ifade ettiği üzerinde de bilgi alınması amaçlanmıştır. Bu kavramların tüm dünyada hemen her alanda sıkça kullanılmasının toplumsal algı üzerindeki etkileri ve nedenleri üzerinde görüşler alınmak istenmiştir.

1.3. Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Toplum içinde yaşayan bireyler arasındaki hiçbir ayırım, bireylerin biyolojik anlamda kadın veya erkek olmaları kadar net ve açık değildir. Şu da biliniyor ki cinsiyet sadece biyolojik temelde anlam kazanmaz, sadece biyolojik özellikler bu kavramı açıklayamaz. Cinsiyet bireylerin dünyaya gözlerini açmalarıyla toplumsal bir kategori olarak anlam kazanmaya başlar. Bireyin yaşının ilerlemesiyle beraber bireyin biyolojik cinsiyetini (sex) belirginleştiren bir düşünce ve yaşam dünyası oluşur. İnşa olunan bu sürecin toplumsallıktaki ismi toplumsal cinsiyettir (gender). Toplumsal cinsiyet, bireyin belli bir cinsten olduğuna dair olan bilgiye, bu bilgi çerçevesinde toplumsal düzlemde bireyden beklenenlere ve toplumda bireyde oluşturulan konuma göndermede bulunur.

Toplumsal cinsiyeti inşa eden, besleyip devam ettiren unsurlar, genellikle iki ayrı düşünce ve algılama yapılarıyla ilgilidir. Birincisi cinsiyet önyargıları olup, cinsiyetlere dair davranışları, tutumları, karşı koyuşları ve cinsler arasındaki farka dair inançları içermektedir. İkincisi ise ideal olan kadın ile erkek arasında bulunulması gereken farklılıklarla ilgili görünmektedir. Bu farklılıkların yaşama yansıyan tarafı roller oluşturmaktadır. Son yıllarda popüler kültürün gelişmesi ve gelişen dijital ağlar sayesinde giderek yaygınlık kazanmaya başlayan üçüncü bir bakışın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu anlayışa göre; bu iki anlayışın rol dayatması kabul edilemez ve üçüncü bir cinsin mümkün olması gerekliliğidir.

Bu araştırma, Türkiye insanının toplumsal cinsiyet bağlamında sahip olduğu düşünce ve tutumlarının ne olduğu, bu düşünce ve tutumların toplumsal cinsiyet kavramı algısının şekillenmesinde ve bu algının kendi düşünce dünyasında neyi ifade ettiğini tespit etme amacındadır. Muhakkak olgu ele alınıp tanımlanır ve toplumsal cinsiyet bağlamında şekillenen sorunların kaynağı ve niteliği araştırılırsa, çözüm önerilerinde bulunma imkanı doğmuş olacaktır.

1.4. Sayıtlar

Araştırmanın, Türkiye insanının toplumsal cinsiyet bağlamında sahip olduğu düşünce ve tutumlarının ne olduğu, bu düşünce ve tutumların toplumsal cinsiyet kavramı algısının şekillenmesinde ve bu algının kendi düşünce dünyasında neyi ifade ettiğini tespit etme çabasında olduğu varsayılmaktadır. Katılımcılar en az lise mezunu bireylerden seçilmiştir. Yapılan araştırmada katılımcıların, kavramları

tanımlayabilmeleri, toplumsal algının oluşumunun bireylerin zihnindeki yansımaları karşılaştırma yaparak değerlendirebilmeleri ve doğru ifade edebilmeleri amacıyla eğitim durumlarının en az lise mezunu olmalarını gerektirmiştir. Katılımcıların sorulara içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma, İstanbul ili Ümraniye ilçesinde oturan en az lise mezunu 40 Kadın 10 erkek ile sınırlıdır. Bu kişiler random örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir.

Araştırma Ümraniye'deki toplumsal cinsiyet kavramı algısını anlamak ile sınırlıdır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı algısının toplumsal boyutta, kavrama yönelik anlam dünyaları çerçevesinde incelenmiştir.

1.6. Tanımlar

Agender (Cinsiyeti Olmayan): Bireyin kendini hiçbir cinsiyet olarak tanımlamasıdır.

Bigender: Kendilerini hem kadın hem de erkek olarak tanımlayanlardır.

Genderfluid: Akışkan yani kendini iki cinsiyetin karışımı olarak ifade eden bireylerdir.

Androjen: Net olarak şekilde kadın veya erkek olarak tanımlanmayan bireylerdir.

Atanmış Cinsiyet: Bireyin doğumuyla birlikte kendisine atanmış olan biyolojik cinsiyettir.

Biyolojik Cinsiyet: Tıbben kişinin sahip bulunduğu biyolojik anlamda var olan cinsiyetidir.

Cisgender: Cinsiyet kimliği ile atanmış cinsiyeti uyum içinde olan bireylerdir.

Heteronormativite: Michael Warner'a ait olan bu yaklaşım iki cinsiyetin olduğunu ve toplumca kabul gören cinsiyet normlarının doğal olduğunu savunur.

Heteroseksüellik: Kadının erkeğe, erkeğinde kadına olan cinsel duyguyu ifade eder.

Heteroseksüel/Cisgender Ayrıcalığı: Heteroseksüel ve cisgender kişiler toplum içerisinde kabul gören bireylerdir. Bu iki grup bireyleri de toplumsal normlara uyduğu için damgalanmayan ve içselleşen bireylerdir.

Homofobi: Eşcinsel bireylere karşı duyulan öfke, nefret, korkuyu ifade eder.

Bifobi: Biseksüel bireylere karşı duyulan öfke, nefret, korkuyu ifade eder.

Eşcinsellik: Bireyin kendi cinsinden olan bir diğer bireye cinsel ilgi duymasıdır.

Biseksüellik: Bireyin her iki cinse de ilgi duymasıdır.

Interseks: Dişi veya erkek olarak hiçbir kategoriye girmeyen üreme organlarıyla dünyaya gelmiş bireyleri ifade eden çatı bir terimdir.

Trans: Cinsiyet kimliği atanmış yani doğuştan gelen biyolojik cinsiyetiyle aynı olmayan bireyleri ifade etmek için kullanılan üst bir terimdir.

Transfobi: Trans bireylere karşı hissedilen kızgınlık, sebepsiz öfke, nefret ve korkuyu ifade eden terimdir.

Üçüncü Cinsiyet: Kadın ve erkek cinsiyetine ait olmayan ve aynı zamanda spektrumda da yer almayan bireylerdir.

Binary (İkili) Sistem: Bir şeyin iki farklı uçtan olduğunu savunan sistemdir. Bunun örneği olarak toplumsal cinsiyet algısını verebiliriz.

Seksizm(Cinsiyetçilik): herhangi bir cinsiyetin diğer cinsten daha üstün olduğunu öngören düşüncedir.

Cisseksizm: Atanmış cinsiyeti ve biyolojik cinsiyeti örtüşen kişilerin ayrıcalıklı ve üstün olduğunun savunulmasıdır. Çoğunlukla cinsiyetin iki ayrı kategoriye indirgenmesinin doğru olduğu algısıyla ortaya çıkar.

Non-binary: Kendini kadın ya da erkek veya ikisinin bir kombinasyonu olarak tanımlamayan bireyleri ifade eden bir çatı terimdir.

Panseksüel: birey herhangi bir cinsiyete ilgi duyabilir. İlgi duyacağı kişinin cinsiyeti bu kişiler için önemli değildir.

Queer (Kuir): Bir süre sonra anlamı farklılaşmış, şu anda akademi ve bireylerin görüşüne göre homoseksüel/cisgender olarak tanımlanmayan bireyler için kullanılan bir üst terimdir.

Heteroseksizm: Heteroseksüelliğin toplumsal düzen için olması gerekliliğini savunan düşüncedir.

2. GENEL BİLGİLER VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramına Tarihsel Giriş

İnsanoğlunun varoluş serüveniyle birlikte cinsiyet farklılığı ve bu cinsiyetin yüklenmiş olduğu rolleri bağlamında değişik yaklaşımları ortaya çıkmıştır. Atina toplumunda kadın cinsinin konumunu iyi anlayabilmek için o toplumun yapısını bilmek gerekmektedir. Savaşın tüketimin ve huzursuzluğun olmadığı Domuz Polis, tüketimin artması ile birlikte toplumsal problemlerin, başkalarının mallarına göz dikmenin başlaması ve bununla birlikte başlayan güvenlik sorunu ile oluşan Askeri Polise üretici bir toplumda eklenir. Bunlar sonucunda Plato'nun poliae'sında bahsettiği üç aşamadaki en gelişmiş olan kallipois'e dahil olan akılla birlikte yönetici sınıf var olur. Bu yönetici sınıf akıllar yani bilge filozoflardır (Plato, 2008).

Filozofa göre Atina'da yaşayan kadınlar evlerde misafirlerin, dışarıdan gelenlerin, kabul mekanlarının dışında sadece ev ahalisinin yaşadığı odada (*oikos'ta*) vakitlerini geçirirler, aklın ihtiyaç duyulduğu yönetici, korunma ihtiyacının doğurduğu savaşçı ve üreticiden oluşan gerçeğe ulaşma peşinde olan bir toplum olan kallipolisin koruyucular sınıfında karşıt cinsleri ile beraber konumlandırarak aynı yerde birlikte yemek yiyebilir, yaşadıkları şehrin güvenliğini sağlamak için beraber ders alabilirler. Bunun dışında üst derece sayılan koruyucular sınıfına girebilen kadınlar şehir devletlerinin yönetiminde söz sahibi olabilirler (Plato, 2008).

Klasik dönemin Atina toplumu göz önünde bulundurulduğunda Platon kadınları alt sınıf ve söz hakkına sahip olmayan bir pozisyondayken, karşıt cinsleri ile aynı statüde bulunmalarının kapılarını açmış ve bu yönü ile de feminist-profeminist, eşitlikçi yaklaşımı ile egaliteryan olarak değerlendirilmiştir (Annas, 2009).

Ruhun en güçlü yapısının erkek olan cinsiyet olduğu, olumsuz duyguların esiri olma durumunda ikinci doğumlarında kadın olmayla en kötü durumda da hayvan olarak dünyaya gelme ile cezalandırılacakları kabulü kadın cinsiyetinin erkek cinsiyetine göre düşük konumunu göstermektedir.

Platon her ne kadar kadınlarla erkeklerin aynı işleri yapabileceğini öngörse de bazı satırlarında onun bu düşüncesinden ayrıldığını açıkça görebiliriz: “Bunun yanı sıra, kadın bütün işlerde erkekten daha zayıftır” (Plato, 1963).

Platon'un kadın ve erkek cinslerinin aynı işleri yapabileceği öngörülerini, özellikle kadın cinsine reform niteliğinde haklar verildiği ve yeni sosyal bir yaşam hakkının tanındığına dair yorumlar yapılmış olsa da Platon'un kadına açmış olduğu sosyal gelişmelerin aslında görüldüğünün aksine yol aldığı, düşünürün net bir ifadeyle anti-feminist olduğu görülmektedir (Vlastos, 1994).

Klasik dönem Atina'sında, kadınlar sosyal hayatta yok sayılırlar. Kanun karşısında hür yaşamlarının olduğu söylenemez. Kadının yaşam alanı evleridir. Onları himaye eden, yöneten ve koruyan bir *kyrios* olmalıdır. Klasik dönem Atina'sında, kadınlar toplum içinde görünür değildirler. Yasal olarak kadınların bağımsız ve özgür hayatlara sahip olduğu söylenemez. Kadının yeri her zaman evidir ve o, başında bir erkek koruyucu olarak adlandırılan *kyrios*un sorumluluğu altında olmalıdır (Blundell, 1995).

Koruma ve himaye görevinde olan *kyrios*, bazı kadınların babası, bazı kadınların kocası, bazılarının ise yakın erkek akrabalarından olabilir. Yani bir kadın yaşamını bir erkek himayesi olmaksızın sürdüremez. *Kyrios* kadını korumakla kalmaz. Kadının onun maddi giderlerini temin ederek mutlu bir hayat geçirmesini de sağlamak zorundadır. *Kyrios*, kadının bireysel yaşantısı ile sosyal yaşantısı arasında köprü vazifesi görür (Blundell, 1995).

Klasik antik dönemde mahkemelerde ifade veremeyecekleri yönündeki kurallarından ötürü, kadınlar, kendilerine ait hiçbir yasal işlem yapamaz ve her çeşit kamu işlerinde ve bireysel sözleşmelerinde dahi *kyrios* olmadan hiçbir iş yapamazlardı. *Kyrios* hayatlarının her aşamasında kadının temsilcisi olarak sosyal hayatlarında yer alır (Blundell, 1995).

Kadınlar vatandaş (*politai*) kabul edilmediklerinin yanı sıra oy kullanma hakları da yoktur. Bu durumda kadınlar politik ve toplumsal alandan fiziklen uzaklaştırılarak, kendi dünyalarına terk edilmiştir. Bu terk edilmişlik kadınları sadece fiziklen olmamıştır. Erkeklerin kadınlar hakkında konuşmasının önüne geçecek kadar kısıtlayıcıdır (Blundell, 1995).

Kadın cinsi *astai* olarak kabul edilirler. Bu konum kadınların sadece sivil haklarının olduğunun göstergesidir. Bu durum onların erkeklerin sahip olduğu *politia* gibi yaygın siyasi haklarının olmadığını temel göstergesidir (Blundell, 1995).

Klasik Dönem Yunanda kadınlar duygusal ilişkilerini sadece kocaları ve aileleri ile sürdürebilirler. Erkekler ise duygusal ve seksüel ilişkilerinde sadece eşlerine bağlı kalmak zorunda değildirler. Bu ilişkilerini genç erkekler, sıradan

metreslerle de sürdürebilirken, kadınlar kanunen kocalarına sadık kalmak zorundadırlar (Reeve, 2006).

Düşünüre göre kadınlar ev işlerine yatkındır ve bu alanda çalışmalıdır, erkekler ise diğer tüm işlerde başarılıdır ve kadınlardan daha üst durumdadır. Platon, çok açık bir şekilde açıklamasa da, var olan iki cinsin tabiatlarını temelde birbirinden ayırmaktadır. Bu görüşlerine göre de açık bir şekilde iki cinsiyetin yaşamsal faaliyetleri konusunda eşit şartlarda oluşamayacağını göstermektedir. Platon, yaşadığı döneme göre, kadının statüsünün gelişmesine ciddi katkıda bulunan bir filozof olarak değerlendirilebilir (Olugbade, 1989).

Platon açısından taşıdığı ilk öngörülerini temelinden değiştirmek mümkün değildir. Kadın cinsi ile erkeklerin koruyucular statüsünde tüm işleri eş değer yapabilecekleri düşüncesinin, filozofun diyalogunun daha önceki kitaplarındaki öngörülerindeki *kallipoliste* adaletin temelini oluşturan *uzmanlaşma prensibi*yle uyuşmadığı çok yerler vardır;

- 1) Şayet cinslerin tabiatına yatkın olduğu işleri yapması gerekiyorsa,
- 2) Erkekler ve kadınların tabiatları temelinde farklıysa bu nedenle de onlara tabiatlarına göre görevler yüklenmesi zorunluluğu varsa,
- Bütün bunlar dikkate alındığında,
- 3) Tabiatları aynı olmayan bu iki cinse benzer statülerde aynı sorumlulukları yüklemek de çelişkiler doğuracaktır (Plato, 1963).

Uzmanlaşma prensibi, *kallipoliste* adaletin temin edilebilmesi için her bireyin tabiatlarına uygun olduğu sorumluluklar yüklenmesi zorunluluğunun benimsenmesine dayanır. Platon'un kadın cinsine bakış açısının tespiti için incelenmesi gereken diyaloglardan biri de *Timaios*'tur. Platon'a göre, insan tabiatı ikili bir yapıdadır. Bu ikili yapının güçlü cinsiyeti, sonraları isimlendirilen erkeklerdir (Plato, 2008).

Ruhlar, bedenle vücut bulduğunda kaçınılmaz olarak üzüntü ve arzu karışımı sevgi, kızgınlık, korku gibi duygularla yükleneceklerdir. Şayet ruh bu duygularla başa çıkabilir, bu duyguları alt edebilir ise adaletli bir hayat sürecektir. Aksi halde, duygularının esiri olur ise adil olmayan bir hayata mahkum olacaktır. Tercihlerinin sonucu vakitlerini iyi geçiren ruhlar yıldızındaki 56 mutlu ve huzurlu yaşamlarına geri dönecekler; kötü geçiren ruhlar ise dünyaya ikici gelişlerinde kadın olarak yaşamak zorunda kalacaklardır (Plato, 2008).

Platonun düşüncesine göre kadın olarak doğmak ve yaşamak, erkek olarak doğmak ve yaşamaktan daha alt seviyeye düşmesi manası taşır. Şayet ihtiraslarına yenik düşerse bir sonraki doğumunda hayvan olarak dünyaya gelerek sürecini tamamlayacaktır. Bu yaşam döngüsü Platon'un kadınların ne kadar aşağı ve zayıf olduğunu düşündüğünün bir ispatıdır (Plato, 2008). *Timaios* diyalogunda herkesin ait olduğu bir yıldızdan söz edilmekte olup, doğuş çarkından çıkış kişinin yıldızıyla buluşması olarak görülmektedir. *Timaios* diyalogunun daha sonraki kısımlarında, kadınlar erkeklerden daha alt sevide tutulmuş, ruhun cinsiyetler arası değişiminde erkek ruhunun kadın bedenine geçişini ihtiraslarına yenik düşen erkeklere verilmiş büyük bir ceza olarak ifade edilmektedir. "Erkek doğanların hepsi korkak olurlarsa ve yaşamlarını adaletsizlik içinde geçirirlerse, ikinci hayatlarında kadın olarak doğarlar" (Plato, 2008).

Platon'un kadın erkek eşitliği noktasında mücadele etmediği aşikar görünmektedir fakat kadınlarında toplum içerisinde sosyal hayatta yer almaları gerekliliğini ikna çabasında olan bir filozof olarak değerlendirilebilir. Bu fikrin en önemli destekleyicisi kadın ve erkeğin tüm işleri birlikte yapacakları mefhumudur (Bourdieu, 2015).

Platon'un kadın ve erkekler için sergilediği bu eşitlikçi düşünce aslında erkeklerin daha güçlü olduğu inancı temeline oturtulmuştur. Filozofa göre, geleneksel düşüncenin kabulünde olan kadınların her işte erkeklerden daha zayıftırlar (Plato, 1963). Doğalarından kaynaklı bu hiyerarşi olmasına rağmen Platon her iki cinsinde aynı işleri yapabileceklerini düşünmüş ve politik açıdan aynı statüde olabileceklerini savunmuştur. Kadınların zayıflıkları sadece erkeklere göre daha hafif işlerle görevlendirilmelerine sebep olmuştur. Platon'un eşitlikçi ve kadının toplumdaki görünümünü artırma amacı içinde olmadığı açıkça görülebilecek bir diğer husustur ancak kadınları toplumsal yaşamın içinde var olmaları gerektiğine teşvik eden bir filozof olarak okunabilir. Bu fikrin en önemli pekiştireci kadın ve erkeğin her işte ortak olacakları nosyonudur (Plato, 1963).

Platon'un eşitlikçi gibi görünen duruşu kadınların erkeklerden daha zayıf olduğu fikrinin üstünde yükselmektedir. Ona göre, geleneksel görüşün destekleyeceği bir biçimde kadınlar bütün işlerde erkeklerden daha zayıftırlar. Doğaları arasında bu türden bir hiyerarşi olmasına karşın kadınlarla erkeklere aynı işi yaptırmak arzusunda olan Platon için, kadınların doğalarının zayıflığı politik alanda erkeklerle aynı statüde yer almalarına engel değildir (Plato, 1963).

Tarihsel okumalarda sadece erkek ve kadın iki ayrı uçtaki cinsiyet bakış açısı olmamakla beraber tanrı Hermes ile tanrıça Aphroditenin aşklarının meyvesi olan dillere destan güzel bir erkek çocuğundan bahsedilir. Bu güzel çocuğa her iki tanrının isimlerinin birleşmesi ile oluşan Hermaphrodite adı verilir ve İda dağına nymphalara büyütmeleri için terkedilir. On beş yaşına geldiğinde artık genç bir delikanlı olmuştur. Ancak hiçbir kızda gözü yoktur. Günlerden bir gün Karyayı dolaşırken Halikarnassos yakınlarındaki Salmakis gölünde serinlemek ister. Göl ile aynı ismi paylaşan dünyalar güzeli Salmakis perisi ile karşılaşır. Peri görür görmez Hermaphroditee aşık olur ancak aşkına karşılık bulamaz. Bunun üzerine tanrılara yalvarmaktan başka çaresi kalmaz. Tanrılar bu yalvarışlara cevap verir ve ikisini tek vücutta birleştirir.

Platon'a göre insanların hepsi başlangıçta birer Hermaphrodite imişler. Sonradan bölününce birbirlerini çok arar birbirlerinin ardından koşar olmuşlar. Bu o kadar etkileyicidir ki Shakespeare, "Venüs ile Adonis" şiirini yazarken bu mitostan etkilenmiştir (Plato, 1963).

Bir bütünün iki yarısı olan kadın ve erkek cinsiyeti asıl huzura biri birlerine kavuşunca ereceklerdir. Asıl itibarı ile fiziksel, biyolojik veya duygusal farklılıkların, bir bütünü tamamlamayan diğer yarının tamamlayıcı şeklinde görülmesi eksiklik mantığından uzaklaştıkça gerçekleşecektir. Çünkü hukukta, ekonomide ve toplumsal tüm alanlarda eksiklik yetersizliği doğurur. Yetersiz olan hiçbir şey faydalı olamaz ve üretemeyeceğinden toplumsal konumlandırmada üretken sosyal hayatın dışına itilir. Bu konudaki en büyük yanılgının bir bütünün parçaları kendilerini tamamlayan ile anlam kazanmaktadır (Erdoğan, 2016).

İlk insanoğlu ile birlikte kendi tamamlayıcı bulma ve onunla bütünleşme ihtiyacı var olmuştur. Adem oğlunun kendini tamamlayacak olan bir diğer yarısı olan karşıt cinsiyetinin birbiri ile olan farklılıklarını tam kavrayabilmek, tabiatın karşıtlık ilkesindeki çiftlerden meydana geldiğinin gerçeğini kabul etmekle mümkündür ve bu bağlamda biyolojik, sosyolojik ve psikolojik olarak biyolojik cinsiyeti ile uyumunu tanımlayabilmesi gerekmektedir.

2.2. Toplumsal Cinsiyet Kavramının Kullanımı

Cinsiyet, biyolojik özelliklere bağlı olarak eril veya dişi olma özelliğine göre sahip olunan özellikler itibarı ile belirlenir. Bu açıdan biyolojik cinsiyet kavramı ortaya çıkar. Ancak bu cinsiyetlerin sahip olduğu rollerin ve sosyal yükümlülükleri

de cinsiyet kimliği altında değerlendirmek mümkündür (w.tr.wikipedia.org/wiki/Cinsiyet, Erişim Tarihi: 12.03.2021).

Biyolojik bağlamda iki farklı cinsiyetten söz etmek mümkündür kadın ve erkek. Bu özellikler dikkate alındığında iki cinsiyeti biri birinden ayıran üreme sistemleridir. Biyolojik cinsiyet anne karnında müdahalesiz oluşur. Birey doğduğunda ya erkek veya dişi olarak dünyaya gelir.

Cinsiyet, doğan bir canlının anne karnında iken kalıtsal olarak sahip olduğu, cinsel üremesine ait olan tüm özellikleridir denebilir. Anne ve babadan eşey yolla çoğalan her canlı bireyin sahip olduğu bir cinsiyet vardır. Çok nadir durumlarda genetik yapı ile alakalı bir sorundan kaynaklı cinsiyet ile ilgili sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Ancak bu anormal durumlar oldukça azdır (Vatandaş, 2007).

Bireylerin cinsiyetini belirleyen genlerde veya bireylerdeki mevcut hormonal yapılarında bir sorun yoksa erkek cinsine ait olan bireylerde testis ve penis, dişilerde ise yumurtalık ve vajina mevcut olacaktır. Bunlar bireylerin birincil eşey karakterlerini oluşturur.

Normal şartlarda tüm dişi bireylerde ergenlik dönemi ile birlikte memeler büyüyecek erkeklerde ise ses kalınlaşması vücudunda dişilere oranla fazla miktarda kıllanma olacaktır. Bunlar da bireylerin ikincil eşey karakterlerini oluşturur.

Bireylerdeki birincil ve ikincil eşey karakterler tamamen dış müdahaleden uzak kromozomların ve hormonların durumu ile meydana gelir. Çevresel ve toplumsal yaklaşımlardan etkilenmez. Döllenme esnasında yumurta ve spermin doğal kromozom kombinasyonu ile oluşur.

Buraya kadar herkes tarafından kabul gören bilimsel gerçeklerdir. Ancak yaşanan coğrafya, popüler kültürün pompaladığı sınırsız tüketim arzusunun ihtiras ve cinsellikte kendini göstermesi, tek tip bir dünya oluşması için verilen siyasal enerji cinsiyet tiplmesi üzerinde yoğunlaşmış ve bu konuda birçok yorumlar yapılmıştır.

Ancak bu organlar ve bu organlara bağlı olarak salgılanan hormonlar, bu kişilerin “nasıl hissedeceklerini” tek başına etkilememektedirler. Henüz tam olarak bilinmeyen sebeplerle bazı bireyler, eşeylerinin genel özelliklerinden farklı şekilde hissetmesine neden olur. Bu sebeplerin ne olduğunu bilmiyoruz olsak da, potansiyel nedenlerin genetik, hormonlar, epigenetik ve psikolojinin birleşik bir etkisiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir. Eşeylerin genel özelliklerinden kastımız ise, toplum

tarafından “norm” (ya da “normal”) olarak algılanan her türlü görünüm, davranış ve özelliktir (Foucault, 2018).

Burada anlaşılması gereken şudur: Bir insanın doğuştan gelen bir özelliği olan “erkeklik” ve “dişilik”, onun cinsel faaliyetlerinin nasıl ve hangi cinsiyete yönelik olacağını belirlememeye yetmemektedir. İşte eşcinsellik ile ilgili yanlış anlaşılmanın kökeni, bu noktadaki varsayımdan kaynaklanmaktadır. *Anlaşılması gereken, bir bireyin erkek genetik yapısıyla doğmasının, onun dişilerle çiftleşmeye yöneleceğini garanti etmemesidir* (<https://evrimagaci.org/cinsel-kimlik-biyolojik-cinsiyet-cinsel-yonelim-ve-toplumsal-cinsiyet-nedir-1470> Erişim Tarihi: 12.03.2021) sadece eşey karakterleri (cinsiyete bağlı fiziksel özellikler), bireylerin cinsel yönelimlerini belirlemeye yetmez. Bu anlaşıldığında, eşcinsellikle ilgili temel bir hatadan kurtulunmuş olacaktır.

Yaşayan bir organizmada erkekle dişiye ayırt etmeye yarayan yapı özelliği. Erkeklik, basitçe erkek cins hücrelerini üretebilme kabiliyeti; dişilik ise, dişi cinsiyet hücresi (yumurta) yapabilme özelliğidir. Bu hücrelerin meydana getirildiği organlar erkekte testis (erbezleri), kadında ovaryum (yumurtalık)lardır. Bütün omurgalılar tek cinslidir. Yani ya yumurtalıklara veya testislere sahiptir. Canlılarda dış yapı ve özellikler bakımından da cinsler ayrı özelliktedir. Ancak bazı tip canlılarda ki bunlar organizmaları çok basit olanlardır (<https://www.nedir.com/cinsiyet> Erişim Tarihi: 12.03.2021).

Sözlükte “cinsiyet” ne demek?

İnsan, hayvan ve bitkilerde erkek, dişi bireylere üremeye ayrı ayrı bir rol veren ve erkekle dişiye ayırt ettiren özel yaratılış, eşey, cinslik, seks. Cinsiyet kelimesinin İngilizcesi sex, sexuality veya gender olarak geçer. Cinsiyet kelimesi Arapça kökenlidir (<https://www.nedir.com/cinsiyet>, Erişim Tarihi: 12.03.2021).

Cinsiyet, erillik ve dişilik arasında farklılık gösteren özellikler aralığı veya bağlama göre, bu özellikler biyolojik cinsiyeti (yani er, dişi veya erdişi olma durumunu), cinsiyete dayalı toplumsal yapıları (cinsiyet rolleri ve diğer toplumsal roller de) veya cinsiyet kimliğini kapsayabilir.

Seksolog John Money, 1955'te biyolojik cinsiyet ile rol olarak (toplumsal) cinsiyet arasındaki terminolojik ayrımı belirtti. Onun çalışmasından önce, gramatik kategoriler dışında bir şeyi belirtmek için *cinsiyet* sözcüğünün kullanımı yaygın değildi. Ancak feminist teori biyolojik cinsiyet ile cinsiyetin toplumsal yapısı arasındaki ayrım konseptini kucakladığında 1970'lere kadar Money'e ait bu sözcük

anlamı yaygın hale gelmedi. Bugün, bu ayrım kesinlikle bazı bağlamlarda özellikle sosyal bilimler ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından yazılan belgelerde takip edilmektedir (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Cinsiyet>, Erişim Tarihi: 12.03.2021).

İlk kez 1955 yılında Seksolog Jhon Money 1955'te doğuştan müdahalesiz bahsedilen biyolojik cinsiyet ile toplumun bireylere yüklemiş olduğu rollerle donanmış toplumsal cinsiyet arasındaki termonolojik farktan söz etmiştir. Money'in bu ayrımından önce toplumsal cinsiyet kavramı kullanılmamaktaydı. Yaklaşık 15 yıl bu kavram pek kullanılmadı. Feminist yaklaşım ile birlikte toplumun kadınlara yönelik haklarının yine toplum tarafından yüklenen eşitliksiz rol ve sorumluluklardan kaynaklı iddiaları ile birlikte 1970'lerde kullanılmaya başlanmıştır.

Toplumsal cinsiyet kavramı sosyal bilimler başta olmak üzere birçok alanda sıkça kullanılmaktadır.

Toplumsal cinsiyet kavramı, biyolojik cinsiyet kavramından farklı anlam taşımaktadır. Bireyin kromozom yapısından kaynaklı cinsiyeti dışında doğduktan sonra toplum tarafından yüklenen roller ile kazanılmış sosyo-psikolojik cinsiyetini ifade eder.

Toplumsal cinsiyet kavramı İngilizcede gender, biyolojik cinsiyet (sex) olarak farklı kullanılmakta olup Türkçede "cinsiyet" iki kavram yerine kullanılmaktadır (Dökmen, 2009).

Biyolojik olarak, kadın ve erkek cinsiyetleri vardır. Bu iki cinsi ayıran üreme sistemlerindeki ayrılıktır. Her birey bu yönüyle ya erkek veya dişi olarak dünyaya gelir.

Kadın ve erkeğin her toplumun gelenek, görenek ve inanç özelliklerine göre yüklendikleri roller ve rollerden kaynaklanan sorumlulukları vardır. Bununla birlikte alışlagelmiş giyim, meslek seçimi, davranış şekilleri de toplumun ve sahip olduğu kültürün etkisi ile cinsiyetler arası farklılık gösterir. Toplum bu anlamda cinsiyetlerin sosyal ilişkileri ve statülerini belirleme anlamında belirleyicidir (Geziciler, 2019).

Amerikalı sexolog araştırmacı John Money, toplumsal cinsiyet kavramını biyolojik bir cinsiyeti olmayan ancak sahiplendiği bir cinsel kimliği olan "interseksüel" bireylerin psikolojik ve sosyal ilişkilerini tanımlamak için kullanmıştır. Bu kavramın ilk kullanımı herhangi bir biyolojik cinsiyete sahip olmayan bireylerin biyolojik rol ve biyolojik kimlikleri tanımlamada olmuştur (Money ve ark., 1955).

“Cinsiyet rolü kavramı, bir kişinin, kendi cinsiyet kimliğini kanıtlamak için söylediği ve yaptığı her şeyi ifade etmek için kullanılır” (Money ve ark., 1955).

Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kimliği kavramlarını, 1963 yılında Robert Stoller ve Ralph Greenson şu şekilde tanımlamıştır: “Cinsiyet kimliği, bilgi ve bilinçle başlar, bilinçle ya da bilinçsizce de tek bir cinsiyete ait olunur. Cinsiyet rolü, kişinin toplumda sergilediği davranışlar, özellikle de diğer insanlarla oynadığı rollerdir” (Stoller, 1968).

İnsanların çoğunun cinsiyet kimliği ile biyolojik cinsiyeti sosyal yaşantılarında uyum içerisindedir. Bu bireyler biyolojik cinsiyetlerinin özelliklerini taşırlar ve toplumsal kültürlerinin yüklediği sorumluluk ve hayat tarzına uygun yaşarlar. Biyolojik cinsiyetleri ile toplumun cinslerine yükledikleri tüm yaşam şekillerine aidiyet beslerler (Göçmenler, 2008).

Biyolojik ve toplumsal cinsiyet kavramı arasındaki anlam farkı, daha sonraki yıllarda özellikle cinsiyetini değiştirmek isteyen bireyler ve feminist literatüründe yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır.

Kolombiya Üniversitesi’nde psikiyatr F. Oliven 1965 yılında, ilk olarak sağlık uzmanları için referans çalışmasının ikinci baskısında Türkçe karşılığı trans-cinsiyet olan trans-gender kavramını kullanmıştır. “Üzerinde durdukları şeyin -transgender-kavramı olduğu, birincil transvestizmde cinselliğin önemli bir faktör olmadığını” belirtmiştir (A. R, 1965).

İnsan ve Toplum, Kişisel Gelişim ve Psikoloji alanlarında eserleri olan Virginia Price 1970’lerde “transcinsel” kavramını kullanarak cinsiyet literatürüne yeni bir kavram daha eklemiştir. Transcinseller cinsiyet sınıflandırmasını ilkten kabul etmeyen kişilerdir. Bu bireyler sahip oldukları biyolojik cinsiyetin yetersiz veya yanlış olduğunu kabul ederler. Bu durumda cinsiyet kategorisinde çatı görevi görürler (Ecevit, 2021).

2.2.1. Toplumsal cinsiyet rolleri

Toplumsal cinsiyet rolü, bireyin toplumsallaşma ve sosyalleşme zamanında kişinin içinde yaşadığı toplum içerisinde kazandığı cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet kavramı literatüre ilk kez 1972 yılında geçmiştir. Toplumsal cinsiyet rolü bireyin sahip olduğu biyolojik cinsiyetten farklı roller olabilir. İki cinsiyetin de, sahip olacakları rollerin içinde yaşadıkları toplumun kültürleri tarafından belirlendiği için

kültürlerin zaman içerisinde değişmesi ile bu rollerin de değişebileceğini savunur (Ecevit, 2021).

Toplumsal cinsiyet rollerin bireyin yaşadığı toplumdaki sosyal, ekonomik ve kültürel yapısından etkilendiği için, yaşama etki eden tüm durumlar faktörlerin zaman içinde değişmesi veya ortadan kalkması ile cinsiyetlere yüklenen görev ve sorumluluklarda değişikliğe uğrar veya ortadan kalkar (Atış, 2010).

Geçmişten günümüze değin her toplumun taşıdığı kültürel yapıya göre değişik cinsiyet rolleri olmuştur. Oluşan cinsiyet rolleri zaman içerisinde değişikliğe uğramış ve 20. Yüzyılın ilk yarısına kadar üzerinde düşünölmeye gerek duyulmamıştır. Tıbbın ve sosyal bilimin gelişmesi ve imkânların oluşması ile beraber tartışmaya açık hale gelmiştir (Bhasın, 2003).

Her toplumun çoğunlukla bireylere yüklemiş olduğu ortak bazı roller vardır. Bu roller geçmişte de sorgulanmış ve birtakım değişikliklere uğramıştır. Tartışmaya en açık olan bu cinsiyet roller heteronormatif ve ataerkil rollerdir. Geleneksel olarak ifade edilen bu roller ve sorumluluklar erkek ve dişileri kesin çizgilerle ayıran rol ve sorumluluklardır (Bingöl, 2014).

Bu roller:

Erkek: Aile yöneticisi aynı zamanda evin her türlü idaresi ile sorumludurlar. Dışarı ile ev arasındaki ilişkiyi sağlamak zorundadırlar. Her açıdan güçlü, mantıkla davranarak duygusal hareket etmeyen, yürekli, cinsel açıdan pasif olmazlar. Kadınlar “besleyiciler” konumundadırlar ve erkekler yani “avcılar” kadınlara bağlı olmak zorunda değildirler (Yonca, 2021).

Kadın: Erkeğine sadık ve onun himayesine muhtaç, kocası ve ailesindeki diğer bireylerle ilişkiyi sağlayan, gücü olmayan, hisleri ile hareket eden, mantığını kullanamayan, her durumda fedakarlık yapmak zorunda olan, cinsel yönden aktif olmayan, “Avcılara” sürekli ihtiyaç duyan “Kuluçka sağlayıcısı” olmak zorunda olan kadınlar (Kaçar, 2007).

19. yüzyılda meydana gelen kadın hareketleri, sanayi devriminin meydana gelmesi ve sonucunda siyasi değişimler 1. Ve 2. Dünya Savaşları kadınların sosyal alanda değişimine yol açmıştır. Bunların sonucunda birçok değişiklikler olmuştur. cinsiyet rolü bağlamında da çok önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Dişilerin rolleri, karşıt cinslerine göre daha fazla liberalleşmiştir. Bu değişim, kadınların sağladığı olanakların, erkeklere oranla daha çoğalmasına olmasına neden olmuştur (Yonca, 2021).

Cinsiyet rolleri, geleneksel anlamdaki rol bölüşmesine ruh ve doğa bilimleri de karşı çıkarak bu konuda araştırma ve çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaları ile iki ayrı uç cinsiyetin olmadığı kanaatine vararak transcinsellik ve interseksüalitenin var olacağı sonucuna varılmıştır (Yonca, 2021).

2.2.2. Toplumsal cinsiyet kimliği

Cinsiyet kimliğinin değişik bilimlerdeki tanımlanması farklılık gösterir. Psikolojide, bir kişi kendini ruhen hangi cinsiyetle özdeşleştiriyorsa cinsiyet kimliği ona işaret eder düşüncesine hakimdir. Cinsiyet kimliği ya kadın veya erkek olmayı gerektirir. Bu kavram bireyin biyolojik yapısı ile ilgilidir. Buna göre kişi kendini erkek veya kadın olarak algılaması ile ilgilidir (Özmkas, 2018).

Cinsel kimlik, anlam itibari ile daha kapsamlı bir manaya sahiptir. Bireyin biyolojik cinsiyeti dışında sahip olduğu cinsel yönelimi fiziksel yüklediği görüntüsünü ve bu durumun yaşadığı çevreye yansımaları da ifade eder. Bir bireyin dişi veya erkek olduğunu dışardan bakarak anlamak güç değildir ancak cinsel kimliğini anlamak mümkün değildir. Bu durum bireyin içinde taşıdığı cinsel arzularla ilgilidir. Doğuştan sahip olduğu cinsiyeti benimsemeyen kişiler “Transcinsel” olarak tanımlanmaktadır (Davis, 2016).

2.2.2.1. Heteronormatiflik kavramı

Heteronormatiflik kavramı, heteroseksüelliğin toplumsal norm olduğunu varsayan bir düşüncedir. Bu ifade dikkate alındığında kadın ve erkek cinsiyeti biyolojik ve toplumsal cinsiyetinin, cinsiyet kimliğinin ve rolünün kişiden kişiye göre değişmeyeceği görüşünü savunur (Uzunoğlu, 2016).

Heteronormatiflik kavramı, Queer çalışmalarında kendi teorilerinde sıkça kullanılan bir ifadedir. Queer, heteroseksüelliği sosyal norm kabul etmeyen ve sorgulayan, eşcinselliği de destekleyen bir yaklaşımdır. Heteronormatif toplum modeli yapısını şu şekilde izah etmek mümkündür:

Tablo 2.1. Heteronormatif Toplum Modeli

	Cinsiyet özellği	Cinsiyet kimliği	Davranış	Seksüel yönelim	Ailedeki rol
Kadın	Dişil	Dişil	Dişil	Erkek partneri arzulama	Anne
Erkek	Eril	Eril	Eril	Kadın partneri arzulama	Baba

Toplumun belirli bir düzen dahilinde olduğu gerçeği ile yola çıkıldığında, heteronormatiflik, toplumdaki cinsiyet bağlamındaki tüm normların bir düzen sistemi olarak kabul edilir. Gerçekte her insan, heteroseksüel doğar. Bu da toplumun kuralları arasında yer alır. Aslında, heteroseksüelliğin bu yönü ile sorgulanması ve nedenselliğinin araştırılması reelden uzaklaşmaktır. Bilakis toplumsal gerçeklik olması sebebi ile tüm normların ölçüt olarak kabul ettiği bir standarttır (Dişçi, 2020).

Bu toplumsal gerçekliğe karşın her bireyde olası sapmaların mevcut olduğu savunulmuştur. Düşünür Freud her insanda ilkesel olarak “çok yapıli bir sapkınılık” olduğunu iddia etmiştir.

Heteroseksüellik, kıymetli sosyal ve kültürel yapıları bununla birlikte bireyleri de içine alan sistemsel bir düzendir. Bu konuda farklı birçok kültürlerin yapmış oldukları araştırma neticesinde heteroseksüellik sağlıklı beden göstergesidir (Dişçi, 2020).

Heteronormatiflik, hiçbir koşulda aşağıdaki yönelim çeşitlerini kabul etmez:

İnterseksüellik (erkek ve dişil cinsiyet özelliğine aynı anda sahip olan bireyler): İnterseksüel bireyler, her iki cinsiyetin özelliğine sahiptir. İnterseksüel olma hali, genetik yapıdan kaynaklı kalıtsal, gonadal (cinsiyet bezlerine dayalı), bireyin hormon yapısı ile ilgili sorunlardan kaynaklı olabileceği gibi farklı birçok nedenden kaynaklı olabilir.

Eşcinsellik (erkeğin erkek, kadının da bir diğer kadınla ilişki yaşaması): Hemcinslerine ilgi duyarak onlarla ilişki yaşama isteği halidir. Son yıllarda batı toplumu değişik cinsiyet kimliği ve yönelimlerine karşı düşünce ve tutumlarını değiştiriyor olsalar dahi, bu şekildeki şekil ve tutumlar sosyolojik açıdan desteklenmemektedir.

Biseksüellik (Cinsel yönden kendisi ile aynı cinsiyette olan bireylerle birlikte karşı cinsiyete de eğilim gösterme halidir.)

Panseksüellik: her iki cinsiyete his duyan bireylerdir.

Aseksüellik: Cinselliğe ilgi beslemeyen tarafsız bireylerdir.

Transseksüel: Kendi biyolojik cinsiyetini kabul etmeyen sahip olduğu cinsiyetin ruh haline uymadığını iddia eden ve kendini karşı cinse ait kabul eden bireylerdir.

Heteronormatif sistem, heteroseksüel olan diğer bireyleri bütünüyle toplumda yok saymaz. Belirli ölçülerde onlara karşı toleranslı davranır, ancak bu bireyler toplumsal normları dikkate almalı, kendi içinde bulundukları cinsiyet karmaşasını toplumsal norm olarak kabullendirme çabasında bulunarak göze batmamalıdır (Dişçi, 2020).

2.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerinin En Sık Rastlandığı Durumlar

Eğitim: Eğitim hayatı cinsiyet rollerinin en çok göze çarptığı alandır. Özellikle geleneksel aile yapısı taşıyan toplumlarda erkek bireylerin ailenin her türlü ihtiyaçlarını karşılama zorunluluğunu üstlenmesinden ve sosyal statünün kazanılması önceliğinden dolayı eğitime önem verilmektedir. Kadınların yaşam alanlarının düzeni ve hane içi tüm sorumlulukların yüklenilmesi rollerinden ötürü eğitim imkanlarının verilmemesi bu toplumlarda olağandır (Erşen, 2015).

Çalışma Hayatı: Kadınlar ev içi sorumlulukları ve çocuk büyütmeye görevlerinden dolayı iş hayatına çok sıcak bakılmaz. Çalışacak kadınlar ise toplumsal gelişim süreçleri boyunca şefkatli, duygusal ve anaç ruhlu tamamladıklarından dolayı öğretmenlik, hemşirelik gibi meslek dallarını tercih ederek bu alanlarda çalışması sağlanmaktadır. Hangi iş alanında olursa olsun kadınlar sürekli sorunlarla karşılaşmakta ve kariyer yapmasının önüne geçilmektedir. Bunların sonucunda da yöneticilik gibi disiplin ve çok yönlü mantık çerçevesinde yürütülen işler kadınlar için uygun görülmemektedir (Erşen, 2015).

Doğal Hayat Akışı: Kadınlara karşı uygulanan her türlü şiddet, kadın cinayetleri, kadınların istedikleri zaman ve istedikleri yere seyahat engelleri toplumsal rollerin yüklediği davranışların birer sonucu olarak değerlendirilmekte, toplumsal sosyal süreçlerinde toplumsal rollerin her alanda aynı yüklenileceği durumun bir sonucu olarak tüm bu olumsuzlukların ortadan kalkacağı savunulmaktadır (Erşen, 2015).

Sağlık: Toplumsal cinsiyet rolleri ile yetişmiş bireyler bu rol kalıplarına uyum göstermeyen bireylerin her alanda olduğu gibi sağlık alanlarında da ayrımcılığa uğradığı savunulmaktadır (Erşen, 2015).

2.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

Eşitlik kavramı, bir toplumdaki tüm bireylerin yaşamları boyunca sosyal hayatlarının en iyi düzeyde devamlarının idamesi için, gerekli tüm haklara ve olanaklara aynı düzeyde ulaşabilmesi zorunluluğunu ifade eder. Toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumda dezavantajlı konumda bulunan cinsiyetlerin toplumsal hizmet ve kaynaklardan yararlanma hakkını ifade eder (Uçan ve Baydur, 2016).

Bireylerin yaşamlarını iyi düzeyde idame edebilmeleri için sosyal, fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarını gidermesi gerekir. Bu ihtiyaçların temini noktasında hiçbir şekilde ayrımcılık yapılmamalı herkese ihtiyaç duyduğunun, ölçüsünde ve hak ettiği kadar karşılanması sağlanmalıdır (Yörük, 2010).

Sosyal alanda toplumsal cinsiyet eşitliği kadın ve erkeğin kamu ve özel alanlarda eşit hak, yetki ve söz hakkına sahip olarak her alanda aynı oranlarda katılım sağlayabilmesi anlamına gelmektedir. Kanunlar karşısında Eşit haklara sahip olarak onlara aynı şekilde muamele etmek, aile ve sosyal yaşamlarında tüm fırsat ve kaynaklardan kamusal hizmetlerden eşit bir şekilde istifade etmek olarak tanımlanabilir (Uçan ve Baydur, 2016).

Burada dikkat edilmesi gereken kadın ve erkeklerin eşitliğinin kadın ve erkek cinslerinin aynılaştırılmasının olmadığıdır. Toplumdaki tüm olanak ve haklardan dünyaya geldiği cinse bakılmaksızın eşit miktarda ve aynı zamanda faydalanmalarıdır. Bu eşitlik sadece kadın ve kız çocuklarının yararına değil toplumda yaşayan her iki cins için düşünülen bir konudur (Akkaş, 2020).

2.4.1. Cinsiyet spektrumu

Cinsiyet ile ilgili son dönemlerde oldukça çok yönlü araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar neticesinde heteronormatif cinselliğin bakış açısının hakim olduğu cinsiyetin iki uç noktada oluşu ve iki cinse ait ayırt edici genel ve değişmez bakış açısının yanı sıra cinsiyet iki ayrı ucu olan bir spektruma benzetilmiş ve bireyin bu iki uç arasında farklı yerlerde bulunabileceğini de iddia ederek karşıt bakış açıları da ortaya atılmıştır. Bu bağlamda birey doğuştan sahip olduğu biyolojik cinsiyetinin tam aksi yönde veya farklı cinsiyet ile kendini tanımlayabilir. Bu da o bireyin cinsiyet kimliği olarak ifade edilir (Yumuşak, 2013).

Cinsiyet kavramına farklı bakış açıların geliştirilmesi ile farklı bu görüşlerin karşılıklı direnç içinde olduklarına tanıklık edilmiştir. *Claire Ainsworth Nature'da*

yayımlanan *‘Yeniden Tanımlanan Cinsiyet’ (2015)* adlı makalesinde “cinsiyetin ikili olmasının doğru olmadığını açık bir anlatımla ifade etmiştir. Bu durumun bazen kadın veya erkekler tarafından bilinmediğini 70 yaşındaki dört çocuklu bir babanın tesadüfen bir ameliyat sırasında rahiminin olduğunu öğrenmesi ile örneklendirir” (Ainsworth, 2015).

Canlının anne karnındaki ilk döllemesi ile oluşan embriyo ilk dönemlerinde herhangi bir cinsiyete sahip değildir. Ainsworth, “gonadların kimliğinin iki karşıt gen aktivitesi arasında bir çekişmeden ileri geldiğini” ifade eder. Gonadlar yaşam sürecinde sürekli bir gelişim göstermesi gerekirken fareler üzerinde yapılan bir çalışma sonucunda gonadların uzun bir süre durağan kaldığı gözlenmiştir. Fareler uzun süre erkek ve dişi cinsiyeti arasında değişim gösterirler. Bu görüşe göre cinsiyet zamana bağlı olarak değişebilen bir özelliktir. Genetik ve hormonal duruma bağlı olmakla beraber tüm bu özellikler aslında biribiri ile bağlantılı kabul edilir. Bunun en büyük örneklerinden birisi de bireylerin bir diğer cinsiyete ait hücre veya organına sahip olmasına rağmen bundan habersiz yaşayabilmesidir” (Ainsworth, 2015).

Ünlü araştırmacı Ainsworth’a göre zaman geçtikçe çoklu cinsiyet kimliklerine bakışın değiştiğine ve bilimin cinsiyet spektumu görüşüne kabul gösterdiğine buna rağmen yasal düzenin bu düşüncelere karşı hem eksik hem de problemli olduğuna değinir (Ainsworth, 2015).

2.4.2. Toplumsal cinsiyet algısı

Mana itibarı ile cinsiyetin net olmayan ve değişkenlik gösterebilen bir durum olduğunu ifade eden Toplumsal cinsiyet teorisyeni Kate Bornstein, toplumsal cinsiyetin algılanması alanında iki karşıt görüşün olduğunu ancak her iki görüşünde ortak bir noktada birleştiğini savunur. Bu düşüncelerden ilki Dünya Sağlık örgütünün de benimsediği görüştür. Burada toplumsal cinsiyet bireyin rol, davranış ve konumunun toplumun oluşturduğu normlar olarak tanımlanır. Toplumun oluşturduğu fikirlerin, rollerin belirlenmesi ve sınırların çizilmesi noktasında mücadele alanında etkisinin olmamasının gerekliliğidir (Özküralpli, 2016).

Bir diğer görüş cinsiyet atamasını yapanın yaratıcı olduğu ve bu cinsiyete ait olan fizyolojik ve biyolojik özelliklerin ve bunlara uygun olarak oluşan toplumsal davranış ve rollerin kabulünü onaylamayı öngörür. Doğum belgelerinde tıbbi kabul için cinslerin sınıflandırılmasının ve sosyal etiketlenmesi zaruridir. Cinsiyet

rollerinin belirlenmesi doğuştan başlar. Bebeklerin kıyafet renkleri, oyuncak çeşitleri önceden bellidir (Özkürallı, 2016).

2.4.3. Üçüncü cinsiyet / üçüncü cins

Bu bireyler kendileri ve yaşadıkları çevre itibarı ile ne dişi ne de erkek olarak ifade edilen bir kavram olarak cinsiyet literatüründe yerini almıştır. Aynı zamanda üç veya daha çok cinsiyeti kabul eden toplumlar için bir sosyal sınıfı ifade eder. Buradaki üçüncü rakamı aslında var olan dışında ki “diğer” olanı işaret eder. Hatta alanı ile ilgili olan birçok bilim adamları çok sayıda rakamsal cinsiyetlerden de söz ederler (Scott, 2010).

Biyoloji bilimi bir bireyin genetik ve anatomik yapısını ve biyolojik cinsiyetinin dişi, erkek veya belirsiz bir cinsiyet olan erdişi olarak bilinin ancak oldukça nadir görülen çift cinsiyet halinin belirlenmesine yardımcı olur (Erşen, 2015).

Buna rağmen bir toplumda ister kadın ister erkek veya bir diğer olarak tanımlanmış birey kendi yaşadığı toplumda kendi cinslerine ait tanımlandıkları cinsiyet kimliği veya üzerlerine yüklenen sorumluluklar ve roller ile de belirlenebilir. Değişik coğrafyalarda üçüncü ve dördüncü cinsiyet oldukça fazla şeyleri temsil edebilmektedir (Dökmen, 2009).

Bu bireyler kendileri ve yaşadıkları çevre itibarı ile ne dişi ne de erkek olarak kabul edilen bir kavram olarak cinsiyet literatüründe yerini almıştır. Almanya İçişleri Bakanlığı, interseksüelliğin bir hastalık olmadığını kabul ederek bu durumun cinsel gelişim bozukluğu olmadığını savunmuşlardır (DW, 2016).

Almanya Hannover’de yaşayan nüfusta kadın olan ancak kromozom analizine göre ne kadın ne de erkek Vanja adında kişi nüfustaki kadın cinsiyetini “inter” e çevirmek için mücadele etmiştir. Yasada üçüncü seçenek olmadığı için bu talebi karşılık bulmamıştır. Bunun üzerine yürüttüğü üçüncü seçenek kampanyası ile Federal Anayasa Mahkemeye başvurarak gerçekleştirdiği itiraz kabul görmüştür. Böylece 2014’te başlattığı mücadele 2 Eylül 2016 yılında lehine sonuçlanmış ve üçüncü seçenek kabul edilmiştir (DW, 2016).

2.5. Cinsiyet Oluşumuna Etki Eden Faktörler

Dişi ve eril karakterlerin sahip oldukları davranış ve ruhsal yaklaşımlara dikkat edildiğinde aralarında çok fazla farklılıklar olduğu görülmektedir. Erkek ve kadınlar arasındaki farkın yalnızca hareket ve davranışlarında değil, önemsedikleri değerler arasında da ciddi farklılıklar vardır (Flowers, 2006).

Mevcut birçok araştırmalar neticesinde kadınların duygulara hitap eden sosyal alanlı, estetik yönlü, dini alanlara daha eğilimli oldukları; bunun yanı sıra erkeklerin siyasi, teoriğe dayalı ve iktisadi konulara daha fazla önem verdiklerini göstermişlerdir (Ünal, 1981). Aynı zamanda kadınlar sevgi, şefkat aile ve çevresel samimi beraberlikleri önemserken, erkeklerin entelektüel yönlerinin ağır bastığı görülmektedir (Rokeach, 1973).

Erkek ve dişi bireyler arasındaki bu ciddi farklılıkların nedenleri uzun yıllardan beri araştırılmakta, sosyal yönü ile toplumsal mı veya biyolojik doğuştan getirdikleri özellikler itibarı ile mi olduğu ciddi tartışma konusu olmaktadır (Peker ve Gültekin, 2014).

Yapılan birçok bilimsel çalışma neticesinde cinsiyetler arasındaki davranış ve duyguların sosyal çevre kaynaklı olmadığını göstermiş, doğuştan gelen biyolojik özellikler kaynaklı olduğu savunulmuştur (Peker ve Gültekin, 2014). Aynı zamanda yapılan bu bilimsel çalışmalar göstermiştir ki bu özellik farklılık sebepleri bireyin doğuştan getirdiği yapısal farklılıklar kaynaklı olduğunu göstermektedir.

2.5.1. Biyolojik faktörler

Tutum ve davranış ile beraber ilgi ve verdikleri tepkiler açısından bireyler bebekliklerinden itibaren çalışma konusu olmuştur. Dünyaya gelişleri 24 saati doldurmamış kız bebekleri etrafındaki diğer bebeklerin ağlamalarına erkek bebeklerden daha hızlı ve daha fazla tepki gösterdikleri sonucuna varılmıştır. Acı çeken ve duygusal çöküntü içinde olan kişilere kız bebekler erkeklere nispeten daha duyarlı olduğu ortaya çıkmıştır (Özen, 1992).

Yapılan araştırmalarda dişi bebeklerin erillere göre iletişime ve ilişkiye yönelik daha yatkın oldukları gözlenmiştir. Bebeklik dönemlerinin ilk üç ayı araştırılan bebeklerde iletişim beceri gelişimleri kız bebeklerde %400 artış gösterirken erkek bebeklerde hiçbir gelişim kaydedilmemiştir. Weinberg'in (1999)

araştırmasına göre dişi bebekler erillere oranla annelerini daha iyi anlamaktadır (Öngen ve Aytaç, 2013).

Beyin ile ilgili yapılan araştırmalar erkek ve dişi arasındaki farklılıkların doğuştan geldiğine yönelik deliller bulunmuştur. İki cinsiyet arasındaki farklılıkların cinsiyetler arasındaki beyinsel anatomik, fizyolojik, nörolojik farklılıklardan kaynaklı olduğu savunulmuştur (Özmkas, 2018).

Araştırmacılar aynı alanda yaptıkları çalışmalarda erkek ve dişi arasındaki beyin boyutları farklılıkları ile beraber bölgesel farklılıklara da dikkat çekmişlerdir. Bu araştırmalar sonucunda erkek bireylerdeki toplam beyin alanların %11,, İntrakranial Alan: %12, Serebellum: %10, Boz Madde: %9, Ak Madde: %13, Beyin Omurilik Sıvısı: %11.5, Beyincik: %9 oranında daha büyük alana sahip olduğu kanıtlanmıştır. İnsanlardaki konuşma yeri olan limbik sistemin dişi bireylerde erkeklere oranla daha büyüktür. (Ruigrok ve ark., 2014).

İki cinsiyetin beyinlerindeki anatomik, fizyolojik ve nörohumoral farklılıkların, davranışlar arasındaki farklılıklara neden olduğu düşünülmektedir (Eşel, 2005). Beyin görüntüleme tekniklerindeki son yıllardaki gelişmeler ışığında davranışlardaki cinsiyetlere dayalı farklılıkların biyolojik kaynaklı olabileceğini gösteren veriler giderek artmaktadır (Gültekin, 2014). Duygusal içerikli durumlara karşı kadınların erkeklere kıyasla daha hassas tepkiler verdiği birçok araştırmada ortaya koyulmuştur (Seçgin, 2012). Yapılan bir çalışmada kadın ve erkeklere duygusal içerikli bazı resimler gösterilirken aynı zamanda beyin taramaları yapılmıştır. Tarama sonucunda resimlere bakarken erkeklerin beyinlerinde 2 bölge aktifken, kadınların beyininde 9 farklı bölgenin aktif hale geldiği görülmüştür. Araştırmacılar kadınların duygusal olayları hafızalarında daha uzun süre tuttuklarını ve bu olayları daha canlı hatırladıklarını belirtmektedir.

Bu görüşe paralel olarak, cinsiyetlerle ilişkili davranış ve tutumların oluşmasında doğuştan var olan yapısal özelliklerin de etkisinin bulunduğu belirtilmektedir.

2.5.2. Kültürel faktörler

Günümüze kadar mevcut birçok araştırmanın değişik kültürlerdeki erkekler ve dişiler arasında aynı türden farklılıkların olduğu kanıtlanmıştır. Kültürleri benzer olmayan toplumdaki bireyler arasındaki bu benzerliklerin sosyo-kültürel farklılıklardan kaynaklı olabileceği yaklaşımı mümkün olmamaktadır. Bu nedenle 2

cinsiyet arasındaki farklı davranışlar kadın ve erkekler arasındaki bazı biyolojik özelliklerindeki farklılıklara dayandırılmaktadır. Bunun da duygu, algı, davranış ve tutum gibi özellikleri etkilemesi normaldir (Peker ve Gültekin, 2014).

Fakat erkek ve dişi bireyler arasındaki bu farklılıklar sadece biyolojik olmamakta kültür ve sosyolojinin de etkisi bulunmaktadır. Çünkü kadın ve erkeklerin tavır ve davranışları aynı zamanda toplum normları tarafından modellenmiştir (Akgün, 1993).

Kadın ve erkek bireylerin taşıdığı biyolojik cinsiyet arasındaki farklılıklar öğrenilerek edinilmezler. Bu özellikler bireylere doğuştan gelir bu özellikler bireyler arasında farklılık göstermektedir. Toplumsal cinsiyet faktörleri ise toplum tarafından yüklenen davranış ve sorumluluklar olduğu için bu farklılıklar öğrenilen aynı zamanda sosyal gelişim sürecinde bireyin kazandığı özellikler olduğundan bireyler arasında gözlenen farklılıklardır (Aşılı, 2001).

Ralf Dahrendorf ve bu düşünür gibi genel rol teorisi benimseyen filozoflar, cinsiyetlere ait rollerin sosyoloji ve psikoloji ile yakından ilgili olduğunu savunmaktadırlar. Bu dominant cinsiyet rolü teorisine göre, cinsiyet rollerinin öğrenilmesi, toplumsal gelişme sürecinde bu rolleri kabul ederek veya içselleştirerek gerçekleşmektedir. Bu yaklaşım öğrenmeyi esas kabul eder, bireyin her şeyi olduğu gibini de öğrenme yolu ile edindiğini savunur (Agacinski, 1993).

Toplumsal cinsiyete göre, bireyin yaşadığı kültüre göre yorumlanmış beklenti teşkil eden tavır ve davranışlar her toplumda farklılık arz edeceğinden toplumlar arası ve kültürler arası farklılık gösterir. Mevcut bazı toplumlar bunu aşma eğilimi gösterirler (Agacinski, 1993).

Lips (2001)'e göre, biyolojik cinsiyeti ve toplumsal cinsiyeti birbirinden farklı boyutta incelemek mümkün değildir. Çünkü toplumsal kültürün cinsiyetlere yönelttikleri kimlikleri ve bu kimliklerin sahip oldukları tüm davranış ve roller tamamen biyolojik özelliklerden kaynaklıdır. Buna göre toplum, cinsiyetler arasındaki sosyal farklılıkların sebebi cinsiyetler arasındaki ki biyolojik farklılıklardan kaynaklı olduğu savunulmuştur (Atabek, 1998). Biyolojik cinsiyet farklılıkları mevcut bulunan kadın ve erkeklerin toplumsal cinsiyet kimliklerini sosyoloji, tarih ve kültür de belirlemiştir.

Çoğunlukla dişiler ile erkekler arasındaki birçok benzersizliklerin asıl nedenlerinin biyolojik veya toplumsal kökenli olduğu konusunda bir netlik

oluşmamış olup, nedenin birlikte etkisinin sonucu olduğu kabul edilmiştir (Dökmen, 2009).

2.5.3. Pratik sonuçlar

Bireyin sahip olduğu biyolojik cinsiyetin, cinsiyet kimliğinin, cinsiyet rolünün ve cinsel yönelimlerin kabul görülmesi aynı toplumda yaşayan tüm bireyler açısından, mevcut sınıflandırmada bulunmayan kişiler açısından dahi oldukça önemli etkiler doğurmaktadır (Çavdar, 2013).

Pratikte toplumu oluşturan fertler kendisinin yöneldiği kişilerle değil, belli bir kişi ile ve sahip olduğu biyolojik cinsiyete uygun davranış ve uygulama alanına geçmesi zorunluluğu ile bir yaşam tarzı seçer ve bu toplumun normlarına uygun yetiştirilir (Bozkurt, 2004).

Erkek bireylerin dişilere eğilim göstermeleri ve eril sorumluluk ve roller üstlenmesi istenir. Bu sebepten ötürü erkek bireylere eril roller verilir ve öğretilir (Çavdar, 2013).

Kızlara eğilimi olmayan eşcinsel erkek bireyler eğitilerek toplumsal normale döndürülmeye çalışılır veya toplum içerisinde sosyolojik stigma kavramına dahil olan bu birey damgalanarak ötekileşir ve bu bireylere doğru gözle bakılmaz. Bu bireyler kendi tercihlerini yaşayarak toplumun normalinden saptığından dolayı toplumsal aidiyet duygusunu kaybeder ve ruhen boşluk hissine kapılır. Bu durumda ya yaşadığı toplum ile birçok bağı koparmak zorundadır veya çevresel beklentilerden vazgeçerek iç dünyasında ciddi adımlar atma zorunluluğu yaşaması gerekecektir (Bozkurt, 2004).

2.6. Damgalama ve Asimilasyon

Toplum içindeki varsayılan düzen ile ters düşen ve bu toplumda kabul görmeyen duygu, düşünce ve yaşam tarzı istenmedik neticeleri ortaya çıkarabilir. Bu toplum içinde yaşamını idame ettiren birey toplum içinde ötekileşebilir. Böyle bir durumda sadece bireyin saygınlığı ve itibarı zarar görmez, toplumun sistemine ve oluşmuş düzene zarar verir.

Psikolojide bireyin ruhsal rahatsızlığından ötürü, kabul edilmeyen duygu, düşünce, davranışlarından ötürü sosyal itibarına uğrayarak ötekileşmesi stigma olarak tanımlanır. Yunanca kökenli bir kelime olup herhangi bir birey, grup

aleyhindeki alışlagelmiş düşünce ve yargıları ve onlara karşı yapılacak ayrımcılığı ifade eder (Goffman, 2014).

Ünlü sosyolog Ervin Goffman sosyolojik olarak damgalama durumunu geniş bir yelpazede değerlendirerek, bireyin toplumsal normlarından sapma gösterdiği zaman sosyal ilişkilerindeki ötekileşmeye işaret eder. Goffman’a göre damga aslında bireyin bir ilişki çeşididir ve sabit bir özellik değildir (Goffman, 2014).

Goffman stigmatı toplumun bir unsuru olan bireyin herhangi bir özelliğinden kaynaklı aynı toplum eliyle saygınlığının yok olması olarak ifade eder ve bu durumda bireye uygulanan 3 ayrı damga şeklini ifade eder; bunlar

1) Bedenin korkunçlukları

2) Zayıf irade, Toplumsal baskıyı hak eden ve tabii olmayan arzular, sapkın ve radikal inançlar, ahlaki değerlerden uzak olan kişilik karakter bozuklukları.

3) Irk, milliyet ve inanç/din gibi etnolojik damgalar (Goffman, 2014).

Bu üç farklı damgalama aslında bireylerin toplum içerisindeki kimliklerine işaret ederek o bireylerin toplumsal kimliklerini oluşturmaktadır.

Stigmalar, toplumsal normalin çizgisini belirler ve sapmalar sonucu toplumsal düzene zarar verecek veya yaralayacak alanları belirler. Stigma dönemini sosyolog Goffman, olağan bir toplumsal/sosyal dönem olduğunu ifade eder. Düşünürüne göre “topluma faydalı olmak niyetinde isek içinde bulunduğumuz toplumun karşı çıktığı olgu ve olayları da ele almalıyız” (Goffman, 2014).

Goffman bunu söylerken aslında süregelen ve devam eden toplumsal normların sürdürülebilirliğini sağlamak adına, gerçekleşmesi mümkün olmayan veya gerçekleştiği takdirde toplumsal düzene zarar verecek beklentilere bir karşı çıkma durumu olarak ifade edilebilir (Goffman, 2014).

Damgalanmış birey, kabul görmeyen kimliğini açığa çıkaramasa bile, aslında o kimliğini toplumdan elde etmiştir. Bu durum ve his kişinin kendine olan inanç ve güveni yitirmesine neden olmakla kalmaz, bu ötekileşme durumu onu topluma karşı tepkili hale getirir ve taşıdığı, damgalandığı olumsuzluklarla birlikte toplumdaki tüm olumsuzlukları kışkırtma yöneliminde olur (Goffman, 2014).

Heteronormatif değerlere sahip bir toplum, interseksüeller, eşcinseller ve transcinseller asimile edilmeye çalışılır:

İnterseksüel bireyler, her iki cinsiyetin özelliğine sahiptir. İnterseksüellik, kalıtsal, gonadal (cinsiyet bezlerine dayalı), hormonal ve anatomik yapıdaki

farklılaşmadan kaynaklanabildiği gibi, daha birçok farklı nedeni ve etkileri de olabilir.

2.7. Biyolojik ve Toplumsal Cinsiyet Kavramına Eleştirel Yaklaşımlar

Biyolojik ve toplumsal cinsiyet kavramları arasındaki fark tartışmaları, yıllarca süren konulardır. Öncelikle, kavramlar arasındaki bu fark çalışmaları, 1960'larda sosyal bilimsel-feminizm tartışmalarının odağını oluşturmuştur.

Butler, 1990'lı yılların başında yayımladığı *Cinsiyet Belası (Gender Trouble)* ve *Bela Bedenler (Bodies that Matter)* çalışmalarında toplumsal cinsiyetin performatif bir biçimde üretildiğine, yani bireyden bağımsız olarak sürekli yeniden üretilen toplumsal bir inşa olduğunu iddia ederek toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında çığır açmıştır. Özellikle 2000'li yıllardaki çalışmalarında ise bu yaklaşımını prekaryalık çerçevesinde genişleterek, günümüz baskın kapitalist sistemlerinin yeniden ürettiği tahakküm biçimlerini incelemiştir (Butler, 1993; 2014).

Butler, “Asıl derdim, toplumsal cinsiyet sınırları içinde dayatılan bir takım basmakalıp fikirlerle, toplumsal cinsiyetin eril ve dişiliğine dair var olan görüşlere itiraz getirmeye çalışmak” diyerek amacını özetlemiştir (Butler, 2014).

Quir kuram ve feminizmin temel metinlerinden sayılan kitapta Butler; cinsiyet kavramını sorgular, cinsiyetin performatif yapısını inceler. Toplumsal cinsiyetin performatif olduğunu düşünür. Buna göre kadın ve erkek olarak sadece iki cinsiyet olmadığını söyler. Basmakalıp yargılara sığmayan bir toplumsal cinsiyet kuramı vardır. Butler, dışavurumlar ve ifadelerin toplumsal cinsiyetin sonuçları değil, tam aksine kurucuları olduğunu ifade eder (Butler, 1993).

Butler, *Cinsiyet Belası* kitabının “yeterince iyi anlaşılmadığı” gerekçesiyle 1993 yılında *Bela Bedenler (Bodies That Matter: On the Discursive Limits of “Sex”)* kitabını yayımlayarak savlarını detaylandırmayı amaçlar. Kitapta toplumsal cinsiyet ve performatiflik tartışmalarını derinleştirerek Luce Irigaray, Jacques Lacan, Jacques Derrida, Sigmund Freud gibi isimlerin kuramlarını detaylı bir analize ve eleştiriye tabi tutar (Butler, 1993).

Judith Butler cinsiyet tanımlamalarındaki farklılıkları kabul etmez. Ona göre cinsiyet kavramını bu şekilde ayırmak temelden doğru değildir. Bakış açısı Descartes'in Dualizm felsefesine benzer. Bu felsefeye göre vücut ve zihin beraber bulunur ancak ikisi biri birinden ilişkisiz var olmuşlardır. Descartes'in beden ve zihin

çiftindeki gibi, toplumsal ve biyolojik ayırma, bireylerin; biyolojik cinsiyetten hasıl olduğunu ifade eder (Butler, 1993).

Bu; bireylerin kendilerine doğuştan verilen seks cinsiyetinden ve bedenlerinden oluştuğu anlamındadır. Toplumsal cinsiyetleri ile var olurlar. Bu da toplumsal cinsiyeti biyolojik cinsiyete bağlı kalmadan tercih edeceği cinsiyeti olur (Butler, 1993).

Butler'a göre, hem toplumsal cinsiyet hem de biyolojik cinsiyete tabi olmak zorunluluğu yoktur. İnsan bedeninde ki mevcut tüm olanaklar sosyal hayatta yaşayabileceği faaliyetleri etkiler. Dolayısıyla bu faaliyetlerin açıklaması da kültürel varoluşlarla ilgilidir (Butler, 1993).

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi/Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasına göre desenlenmiştir. Bu çalışmada İstanbul ili Ümraniye ilçesinde ikamet edenlerin toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına ilişkin algılarını detaylı bir şekilde incelemek amaçlandığı için bu desen uygun görülmüştür. Hem Ümraniye ilçesinde oturan farklı yaş, eğitim, meslek ve işe sahip kişilerin toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına ilişkin algılarına bakıldığı için bu çalışma durum desenlerinden iç içe geçmiş tek durum desenine uygundur. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma türü olarak tanımlanmaktadır (Creswell, 2020). Durum çalışmasında, bir veya daha fazla durum derinlemesine araştırılır. Ortam, kişiler, olaylar, süreçler vb. bir bütün olarak ele alınıp araştırılarak var olan durumdan nasıl etkilendiklerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yin (1984), durum çalışmalarında dört desen bulunduğunu ve bu desenlerden biri olan iç içe geçmiş tek durum deseninde, tek bir durum için birden fazla birim ya da alt tabakanın söz konusu olduğunu ifade etmektedir (Subaşı ve Okumuş, 2017).

Araştırma yöntemi olarak derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu yöntem, araştırılan konuların bütün boyutlarıyla ele alınmasını sağlamak ve ayrıntılı cevaplara ulaşmak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşturulmaktadır. Böylece bireylerden birebir bilgi toplama kolaylığı sağlayan bu teknik, karşısındaki kişinin duygu, bilgi, deneyim ve gözlemlerine ulaşmasına olanak sağlamaktadır (Tekin, 2006).

Nitel araştırma metodlarından en yaygın kullanılanı görüşmedir. Görüşmede başvuru en temel yöntem sözlü iletişimdir. Görüşmeyi kullanan nitel araştırmacıların bu metodun özelliklerine, hazırlık ve gerçekleştirme süreçlerine ilişkin eğitimden geçmiş olması gerekir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Creswell, 2020; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bir görüşme yapılandırılmamışsa araştırma için lazım olan gerekli soruların sorulmama olasılığı yüksek olabilmektedir. Bazen de araştırma yapan kişinin özelliğine göre doğru soruları ve zamanlamasını tam olarak bilemeyebilmekte ya da unutabilmektedir. Bir görüşme yapılandırılmışsa bu seferde kişisel farklılıklar ve deneyimler göz ardı edilebilmekte ve araştırma için faydalı olabilecek bir ok soru ve cevap dikkatten kaçabilmektedir (Elçiiboğa, 2019). Bu nedenle bu araştırmada yarı yapılandırılmış sorularla görüşme yapılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce oluşturulan sorular yapılan birçok görüşme sonrası test edilerek gözden geçirilmiş ve gözden geçirilerek yeniden düzenleme yoluna gidilmiştir.

3.2. Araştırma Grubu

Bu çalışma grubu, en az lise mezunu olmak üzere eğitimin yüksek lisans kademesine kadar okuyan veya bitiren Ümraniye’de ikamet eden kişilerden oluşmuştur.

Çalışma kapsamında Ümraniye’de ikamet eden 40 Kadın 10 Erkek ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu kişiler random örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Randoma göre evrendeki her elemanın seçilme olasılığı sıfırdan büyük olduğunun bilindiği örneklemedir (Kish, 1965). Ümraniye toplumsal katmanların iç içe yaşadığı bir yerdir. Araştırmaya katılanların bu katmanlardan birine ait olma olasılığı yüksektir. Böylece burada görüşme yapılan kişiler Türkiye toplumunun küçük bir örnekliliğini sergilemektedir. Araştırma, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına ilişkin algıların yoğunluğunu ve düzeyini ölçmeye çalışmıştır.

Katılımcılar bu görüşmeye gönüllü olarak katılmış ve karşılıklı diyalogun yanında bazı cevaplar yazmaları da istenmiştir. Görüşmecilerden sorulan sorulara içtenlikle ve içinde bulundukları duygu ile cevap vermeleri istenmiş ve sorulara açık yüreklilikle cevap verdikleri gözlemlenmiştir. Görüşmelerden notlar alınmakla birlikte ses kaydı alınmış ve bu ses kayıtların çözümü gerçekleştirilmiştir.

Araştırma; amaçlı örnekleme yöntemiyle kullanılarak belirlenmiştir. Gönüllülük esas alınmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, 40 kadın ve 10 erkek ile yapılan görüşmede alınan notlar ve sonrasında açık uçlu sorulara verilen cevapların ses kayıtları çözümlenerek sağlanmıştır. Kişilere ait demografik bilgiler Tablo 3.1’de verilmektedir.

Tablo 3.1. Katılımcılara Ait Demografik Özellikler

Cinsiyet	Katılımcım Sayısı	Yaşı
Kadın	40	En Küçük Yaş 20 En Büyük Yaş 58
Erkek	10	En Küçük Yaş 23 En Büyük Yaş 45

Tablo 3.1’de görüldüğü gibi yaşlara bakıldığında en küçüğü 20 en büyüğü 59 yaşında olduğu görülmektedir. Erkeklerde yaş ortalaması 34’tür. Kadınlarda yaş ortalaması 39’dur.

Bir görüşme yapılandırılmamışsa araştırma için lazım olan gerekli soruların sorulmama olasılığı yüksek olabilmektedir. Bazen de araştırma yapan kişinin özelliğine göre doğru soruları ve zamanlamasını tam olarak bilemeyebilmekte ya da unutabilmektedir. Bir görüşme yapılandırılmışsa bu seferde kişisel farklılıklar ve deneyimler göz ardı edilebilmekte ve araştırma için faydalı olabilecek bir ok soru ve cevap dikkatten kaçabilmektedir (Elçiboğa, 2019).

Araştırmada kullanılan veriler, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı algısının parametler açısından açıklamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler ile elde edilmiştir. Görüşme formunda 4 ana soru yer almaktadır. Bu sorular alan yazın taranarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Sorular alt problemleri kapsayacak ve ona uygun olacak şekilde yarı yapılandırılmış hale getirilmiştir. Veri toplama aracının güvenilirlik ve geçerliğini sağlamak için alanda çalışan, 2 akademisyen ve 1 öğretmenden oluşan üç uzmanın görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda forma son şekli verilmiştir. Görüşme formunun ön denemesi olarak, 4. Lisans mezunlarından bir kişi ile lise mezunu bir kişi ile görüşme yapılmış böylece amaca uygunluğu ve anlaşılabilirliği belirlenmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Bu çalışma kapsamında; Ümraniye’de ikamet eden 40 Kadın ve 10 Erkek görüşmeye alınmıştır. Araştırmacı verileri temel olarak katılımcılara tek tek yönelterek açık uçlu sorular ile toplamıştır. Görüşmeler yüz yüze ve birebir olarak gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme yaklaşık 25-30 dakika sürmüştür. Bu görüşmeler 52 günde tamamlanmıştır. Katılımcılar bu görüşmeye gönüllü olarak katılmış ve karşılıklı diyalogun yanında cevaplar kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşmecilerden sorulan sorulara içtenlikle ve içinde bulundukları duygu

ile cevap vermeleri istenmiş ve sorulara açık yüreklilikle cevap verdikleri gözlemlenmiştir.

Nitel araştırma metotlarından en yaygın olanı ve kullanılan görüşme olduğu araştırmacılar tarafından söylenmektedir. Görüşmede başvuru en temel yöntem sözlü iletişim olmakla birlikte bu görüşmenin gözden kaçmaması için kayıt altına alınmış ve bu kayıtların çözümlemesi yapılarak yazılı hale getirilmiştir. Görüşmeyi kullanan araştırmacılar bu metodun özelliklerine uygun olarak kendilerini hazırlamaları ve gerçekleştirme sürecine ilişkin kendilerini eğitmeleri gerekmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin, araştırmacıya sağladığı kolaylık; araştırmasının görüşme protokolüne uygun bir şekilde hareket etmesinden kaynaklanan sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analizi için betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, ham verilerin bir okuyucu için rahatlıkla anlayabileceği ve ihtiyaç duyduğunda kullanabileceği bir biçime getirmeyi amaçlamaktadır. Betimsel çözümlemede elde edilen veriler önceden planlanan temalara göre özet hale getirilmekte ve yorumlanmaktadır. Bu çözümlemenin amacı; görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerinin çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer vermesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021).

Bu araştırmanın betimsel analizinde, veriler belirlenmiş sorulara göre dizayn edilerek sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma işlemi; verilerin belli bir mantık çerçevesinde sıralanarak betimlenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda geçerliliği sağlayan ana unsur, araştırılan konuya yatkınlık, yüz yüze görüşmeler yoluyla derinlemesine bilgi toplama, gözlem yoluyla bilgi toplama, elde edilen verilerin doğrulanması için alan yazına geri giderek ek bilgi toplama olanağı sunmasıdır (Creswell, 2020). Bu araştırmada, katılımcılardan görüşme yoluyla doğrudan bilgi edinilerek verilerin değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Nitel analiz esnasında yüz yüze yapılan görüşmeler not edilirken, ayrıca ses kaydı çözümlenerek yazılı hale getirilmiş, kaydın gerçekleştirilmesi ile toplanan verilerden alıntılar gerçekleştirilmiştir.

Nitel araştırmalarda; elde edilen verilerin ayrıntılı bir şekilde raporlandığında, bireylerden alınan bilgi ve deneyimler doğrudan alıntılar kullanılarak yola çıkılmakta

ve bundan hareketle sonuçların açıklanması, araştırmanın geçerliliğinin sağlanması açısından çok önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bundan dolayı bu araştırmada, araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde ele alınmış, söylemleri doğrudan alıntılanmış ve bundan yola çıkarak sonuçlar açıklanmaya çalışılmıştır.

3.5. Geçerlilik ve Güvenirlilik

Araştırmanın iç geçerliliği için, katılımcıların görüşleri doğrudan alıntılarla verilmiştir. Veri analizinin güvenilirliğini belirlemek için, iki hafta arayla yapılan kodlamalarla Miles & Huberman'ın (1994) önerdiği formülle güvenilirlik değeri hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda kodlayıcılar arası uyum en az %85 olmalıdır (Miles, Huberman ve Saldana, 2014). Kodlayıcılar arasında 3 kodda görüş ayrılığı olmuştur. Ayrıca katılımcılarla yapılan görüşmelerin kayıtları ve kayıt çözümleme dokümanları araştırmacı tarafından saklanmıştır. Durum araştırmalarında güvenilirliği arttırmak için yapılan çalışmaların belgelendirilmesi ve verilerin farklı araştırmacılar tarafından analizi yapılabilir (Creswell, 2020).

4. BULGULAR VE TARTIŞMALAR

Bu bölümde katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplardan yapılan analizler sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Sosyo Demografik Özellikler

Tablo 4.1. Katılımcıların Eğitim Durumları

Lise Mezunu	Ön Lisans	Lisans Öğrencisi	Lisans Mezunu	Yüksek Lisans
6	4	7	22	11

Katılımcılardan 6'sı lise mezunu, 4'ü ön lisans mezunu, 7'si lisans öğrencisi, 22'si lisans mezunu, 11'i yüksek lisans mezunudur.

Tablo 4.2. Katılımcıların Mesleği

Öğretmen	Aile danışmanı	Emekli	Emlakçı	Ev hanımı	STK gönüllüsü	Gıda Teknoloğu	Memur	Mühendis	Tasarım-Makyöz	Turizm	Özel Sektör	Öğrenci	İşsiz
15	2	2	1	5	1	1	4	3	2	2	5	5	2

Katılımcıların yaptığı işe bakıldığında en yüksek katılımın öğretmenlerden olduğu görülmektedir. Öğretmen 15 kişi, öğrenci 5 kişi, mühendis 3 kişi, ev hanımı 5 kişi, memur 4 kişi, özel sektör 5 kişi, işsiz 2 kişi, emekli 2 kişi, aile danışmanı 2 kişi, emlakçı 1 kişi, STK gönüllüsü 1 kişi, gıda teknolojü 1 kişi, tasarım-makyöz 2 kişi, turizm 2 kişiden oluşmaktadır.

4.2. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu başlık altında “Cinsiyet Eşitliği Denince Ne Anlıyorsunuz?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Tablo 4.3. Cinsiyet Eşitliği Deyince Ne Anlıyorsunuz?

Kadın Erkek Eşitliği	Cinsiyeti Ortadan Kaldırmak	Cinsel Yönelim	Adaletin Sağlanması
40	3	2	5

Katılımcıların (f:40) 40 kişi toplumsan cinsiyet eşitliği kavramından kadın erkek eşitliğini anladığını belirtirken, (f:5) 5 kişi kadın ve erkek arasında adaletin

sağlanması olarak anlamaktadır. (f:3) 3 kişi toplumsal cinsiyet eşitliği kavramından cinsiyetin ortadan kaldırılması olarak anladığını ifade ederken, (f:2) 2 kişi cinsel yönelim olarak anlamaktadır.

Ayşe: Kadın ve erkek ayırımı yapılmaması, kadın erkek eşitliği olarak anlıyorum.

Büşra: Kadın ve erkek olarak zekâ işlerinde eşit beden işlerinde güce göre kadın daha naif erkeklerin kas gücü daha fazla burada eşitlik olmamalı, her birinin sahip olduğu fiziksel güce göre iş verilmeli, bu kavram bunu tam sağlayamamaktadır.

Nur: İnsan olma yönüyle herkesin eşit olduğunu anlıyorum.

Sena: Erkeklerle tanınan hakların bayanlara da tanınması olarak anlıyorum.

Özge: Adaletsizlik anlıyorum. Kadın ve erkeği eşitlemeye indirgersek büyük bir haksızlık ve adaletsizlik olarak anlıyorum.

Figen: Tüm cinsiyetlerin kişisel haklarının eşit olması gerekliliğini anlıyorum.

Ebru: Cinsiyetlerin; farklı konulara karşı farklı potansiyellerinin olduğu gerçeğini bile unutturacak seviyede, cinsiyet kavramının ortadan kaldırılmaya çalışılmasıdır.

Ece: Hak ve hukuk olarak anlıyorum. Böylece her bir kişi sahip olduğu potansiyet çerçevesinde hak ettiği yerde olmasıdır.

Başak: Kadın ve erkek eşitliği olarak anlıyorum.

Dilara: Feminizm, toplumsal eşitlik, patriarkanın yıkılışı olarak anlıyorum.

Kübra 1: Sadece ve sadece Kadın Erkekler ile bazı alanlarda eşitlenmesini anlıyorum.

Elif: Her iki cinsinde haklarını eşit şekilde almasını, kadının cinsiyeti sebebiyle mağdur edilmemesi gerekliliğini anlıyorum.

Hatice: Anlamsız kavga, toplumda zaten herkes adil bir şekilde davrandığında kadın ya da erkek ayırımı olmazdı. Olaya insan olarak bakmak gerek, bunu sağladığınızda bu kavrama ihtiyaç duyulmayacaktır.

Rümeysa: Hak ve sorumluluklar arasında fark olmamasıdır.

Emine 2: Bu kadın işi ya da bu erkek işi diye ayırım yapılmaksızın kadın ve erkeklerin gerekli ya da yapmak istedikleri her şeyi yapabilmeleri olarak anlıyorum.

Ayşegül: Her konuda, her platformda kadın-erkek herkesin söz ve eylem sahibi olmasıdır.

Arzu: Kadın ve erkek arasında cinsiyete bakmadan eşitlik olarak anlıyoruz ancak uluslararası sözleşmelerle Türkiye’ye dayatılan cinsiyet eşitliği kadın ve erkek arasında cinsiyet açısından da sanki hiçbir fark yokmuş gibi dayatılmak istenmektedir. Yani sanki kadınla erkek arasında cinsiyetin hiçbir önemi yokmuş gibi genel ahlaka aykırı bir anlayış dayatılmak istenmektedir.

Demet: Her iki cinsiyete de eşit şartlarda çalışma imkanı, sosyal düzende eşit davranış, hak ve özgürlüklerdir.

Nazan: Erkek ve kadın arasındaki cinsiyet olarak hiçbir farkın bulunmamasıdır.

Alev: Kadının ve erkeğin özgürlüğünü aynı oranda yaşamasıdır.

Pelin: Kadın-erkek fark etmeksizin tam ve özgürce yaşayabilecekleri ortamın yaratılmasıdır.

Hasan: Bireylerin cinsiyet kavramını gözetmeksizin toplumda aynı oranda değer görüp yer edinmesidir.

Engin: Kadın ve erkeğin aynı şartlarda her şeye aynı şekilde tepki almalarıdır.

Nuri: Adalet eşitliğidir. Adalet her şeyin yerli yerinde olmasıdır. Yük ve ödevler bakımından bu böyledir.

Nevin: Kadın ve erkeğin eşit hak ve imkâna sahip olmasıdır.

Tolga: Kadın erkek eşitliğidir.

Fadile: Cinsiyetler arasında farklardan bağımsız fırsat eşitliği sağlanmasıdır.

Sezai: Kadın ve erkeğin hukuki aynı haklara sahip olmasıdır.

Yıldız: Kadın-Erkek arasında adaletin sağlanmasıdır.

Ezgi: Kadın erkek eşittir demektir.

Derya: İnsanlar bazı olumsuz gayeler ile kullansa da cinsiyet eşitliği kavramının kullanılmasının, (bazı) kadınların toplumdaki dezavantajlı konumunun iyileştirilmesi için etkili olabileceğini düşünüyorum. Bu kavram benim için direkt cinsel çağrışımları olan bir ifade değil.

Şahin: Kadın kadındır, erkek erkektir, kadını getirip ağır işlerde çalıştırmamasın, bu kavram kadını erkekleştirirken, erkeği kadınlaştırmaktadır.

Nurdan: Eşcinsellik olarak anlıyorum.

Merve: Kadın ve erkeğin eşit hak ve sorumlulukları sahip olmasıdır.

Zeynep: Kadınla erkek cinsiyetlerinin eşit olması iddiasını anlıyorum ki anlamlı bir iddia değildir, ne kadın erkek, ne küçükle büyük, ne öküzle inek eşit

değildir, öküz eti için inek sütü için beslenir, işin aslı birbirine eşit iki şey bulmak bilimsel olarak son derece zordur, ancak kanunlar önünde eşit olmak kast edilebilir ki o da tartışmalıdır, kanun önünde aç ile tokun yaptığı hırsızlık eşit değerlendirilemez, ya da evli ile bekarın yaptığı zina da eşit değildir o da aynı şekilde değerlendirilemez, esas mesele adil olmak, adaletle hükmetmek, zulmetmemektir, bu da ancak adaletin kaynağı olan, tüm izafi değerlerden müstağni olan mutlak değer olan Allah'ın adaletin kaynağı olarak kabul edilip onun hükmü ile hükmetmektir.

Özlem: İki farklı cinsin eşitliği olarak anlıyorum.

Son yıllarda yapılan araştırmalar kadınların erkeklere kıyasla toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlar geliştirdiğini göstermektedir (Arıcı, 2011; Kahraman, Ozansoy-Tunçdemir, Kekillioğlu, Özcan ve Kahraman, 2015; Kodan Çetinkaya, 2013; Öngen ve Aytaç, 2013; Vefikuluçay, Zeyneloğlu, Eroğlu ve Taşkın, 2007; Vefikuluçay-Yılmaz, Zeyneloğlu, Kocaöz, Kısa, Taşkın ve Eroğlu, 2009). Ancak bu araştırma gösteriyor ki toplumsal cinsiyet eşitliği kavramına yaklaşımdaki kadın ve erkek arasında bir farklılığın olmadığı bu araştırmadaki katılımcı erkeklerden hiçbiri kadın erkek eşitliği dışında bir anlam yüklediğini göstermektedir.

4.3. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu başlık altında “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Denince Ne Anlıyorsunuz?” sorusuna yanıt aranmıştır.

Tablo 4.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Denince Ne Anlıyorsunuz?

Kadın Erkek Eşitliği	Cinsiyetin Ortadan Kaldırılması	Eşcinsellik
45	4	4

Katılımcılardan (f:42) 42 kişisi toplumsal cinsiyet eşitliği kavramında kadın erkek eşitliği olarak algıarken, (f:4) 4 kişi toplumsal cinsiyet eşitliği ile cinsiyetin ortadan kaldırılacağını ve cinsiyetsiz bir toplum olacağını algılamaktadır, (f:4) 4 kişi ise toplumsal cinsiyet eşitliği kavramından eşcinselliği algıladığını belirtmektedir.

Derya: Kadın ve erkeğin aynı şartlar ve imkânlardan eşit olarak cinsiyet ayrımı yapılmaksızın istifade edilmesi eşit tutulmasıdır.

Şahin: Eğitimde fark olmamalı lakin kadının doğurganlık kısmı da olduğu için pozitif bir ayrımcılık olmalı olarak anlıyorum.

Nevin: Toplumun cinsiyetlere yüklediği roller(yaradılışın esas olarak) adil bir şekilde görev ve sorumluluklarını yerine getirmesidir.

Fadile: Bayan elemanın doğum izni, emzirme izni vs. var diye genelde erkek tercih ediliyor. Toplumsal eşitlik bu gibi konularda eşitliğin sağlanmasıdır. Bir de kimseyi kendi tercihindan dolayı kınamama(üçüncü cins olayı) olarak da anlıyorum.

Figen: Sapkınlık ve eşcinselliğin yaygınlaştırılması olarak anlıyorum.

Savaş: Sağlıklı ve eşit bir toplum olarak anlıyorum.

Ebru: Toplumsal normlar çerçevesinde cinsiyet eşitliği kavramının değerlendirilmesini anlıyorum.

Emel: Cinsiyet fark etmeksizin her bireyin; bireyin olduğu her yerde kitleye dair her işi, görevi, sorumluluğu yapabilmesidir.

Engin: Hak ve hürriyetin eşit dağılımı olarak anlıyorum.

Yıldız: Toplum içerisinde de kadın ve erkek ayrımı yapmadan eşit davranılmasıdır.

Özlem: Feminizm, kültürün ve dini inançların dayattığı tüm bağımlılıkların yıkılışı, cinsiyetsiz bir toplum arzusudur.

Ali: Toplumun bu eşitliğini kabul ettiğini anlamına geliyor.

Özge: Toplumda bireylerin mesleki ve ferdi olarak haklardan eşit oranda yararlanması gerekliliğidir.

Nilüfer: Sinsi bir proje ve eşcinselliği yaygınlaştırma çalışmasıdır.

Başak: Toplumun her iki cinside farklı yerlerde görmeyi yadırgamamasıdır.

Sude: Toplumun kadınlar yapabilir ya da erkekler yapabilir gözüyle bakmadan, yargılamadan kadın ve erkeklerin istediklerini yapabilmeleridir.

Dilan: Kadın ve erkek arasında, toplumumuzda tam oturmamış olsa da, eşit hak ve davranışlar olarak görüyorum. Ör: Çalışan karı kocanın ev işi, çocuk yükünü ortak yüklenmeleri gerektiğini düşünüyorum.

Nazan: Toplumsal cinsiyet yoktur kadın ayrıdır erkek ayrıdır toplumun bir cinsiyeti olamaz.

Mehmet: Toplum içerisinde cinsiyet ayırt etmeksizin aynı saygı, statü ve haklardır.

Fatma: Toplumun insanlara kadın erkek bakışıyla farklı görmemesidir.

Pelin: Toplumun eşitliğe karşı tutumunu çağırıştırıyor.

Demet: Zamanla kadına yönelik değişen değerlerdir.

Sena: Erkeklerin ve kadınların toplumsal yaşamın her alanında eşit şekilde aynı görülmesidir.

Engin: Toplumun on yargılarını kırmasıdır.

Merve: Kadın ve erkeğin belirli durumda eşit olduğuna inanılmasıdır.

Pınar: Bireyi toplumda cinsiyeti ile değerlendirmek yerine bireyleri insan olarak değerlendirmek toplumsal eşitliğin sağlanmasını kolaylaştırır.

Emine 2: Toplumda kadın ve erkeklerin eşit şartlarda çalışıp yaşayabilmesidir.

Ece: Toplumda var olan cinsiyet rollerinin bir baskı aracı olması durumundan çıkması ve bireylerin özgürce tercihlerine dayalı olarak yaşaması ve genel kanının aksi durumunda olan bireylere eşit fırsatlar tanınmasıdır.

Nur: Toplumda kadın erkek ayırt edilmeksizin eşitliktir.

Hatice: Toplumun cinsiyet farkı gözetmeksizin adaletin sağlanmasıdır.

Melek: Kadın erkeğe verilen toplumsal rollerin eşitliğidir (herkesin her şeyi yapabilmesidir).

Dilara: Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeğin toplumsal rollerde eşit haklara sahip olması ve cinsiyetlerinden dolayı haksızlığa uğratılmamaları anlamına geliyor.

Büşra: kadının kadın görülmesi, erkeğin erkek görülmesidir. İkisi de kendi cinsiyetleri doğrultusunda değerlendirilmelidir.

Nurdan: Eşcinselliktir.

Nazan: Kadın ve erkek cinsiyetini, toplumun belirlediği normlara şekillenmemesini, bireysel tercihe göre şekillenmesini çağırıyor.

Kübra 2: Her türlü eşcinsel eğilimin korunup desteklenmesi, artırılması için çalışma yapanların uydurduğu bir kavramdır.

Burcu: Toplumun cinsiyetlere yüklemiş olduğu rolün eşitliğidir.

Katılımcılar %52.7'si tanıdığı kişilerle iletişim içinde olduklarını, tanımadıklarının iletişim isteklerini kabul etmediklerini belirtmektedir. %46.3'ü tanımadığı kişilerle sosyal medya üzerinde iletişim kurmakta ve onlarla yüz yüze görüşmeyi arzuladığını da söylemektedir.

Özge (2019), “*Sosyal Medyada Sanal Kimlikler: Sosyal Medya Fenomenlerinin Benlik Sunumları Üzerine Bir Araştırma*” adlı yüksek lisans tezinde bu araştırmanın bulgularından daha fazla kişinin %75.8'i ağlar üzerinde tanımadığı kişilerle iletişime geçtiğini göstermektedir.

4.4. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu başlık altında “Üçüncü Cinsiyet Kavramı Size Neyi İfade Ediyor?” sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 4.5. Üçüncü Cinsiyet Kavramı Size Neyi İfade Ediyor?

Cinsiyetsizlik (Ne Kadın ne Erkek)	Eşcinsellik (LGBT)	Toplumsal Değerleri Bozmak	Cinsel Kimlik Bunalımı	Çift Cinsiyet	Bilgi Sahibi Değilim
13	17	8	7	3	2

Katılımcıların (f:17) 17 kişi toplumsal cinsiyet kavramı size ne ifade ediyor sorusuna eşcinsellik (Lgbt) olarak cevaplarırken, (f:13) 13 kişi cinsiyetsizlik ne kadın ne de erkek olmayan olarak cevaplamıştır. Aynı şekilde (f:8) 8 kişi toplumsal değerleri bozmak olarak görürken, (f:7) 7 kişi cinsel kimlik bunalımı olarak görmektedir. (f:5) 3 kişi durumu çift cinsiyet olarak gördüğünü ifade etmektedir. (f:2) 2 kişi ise bu konuda bilgi sahibi olmadığını belirtmektedir. Bu durum üçüncü cinsiyet kavramının toplumsal algısının olumsuz olduğu ve kabul edilmediğini bize göstermektedir.

Dilara: Ara cinsiyet ne erkek ne de kadındır veya dönmedir.

Sude: Toplumsal düzeni bozmak, ahlaki değerleri altüst etmeye çalışmaktan başka bir şey değildir. Bu kavramlar kullanılarak toplum ifsat edilmeye çalışılmaktadır.

Dilan: Cinsel kimlik bunalımını çağrıştırmaktadır. Son dönemlerde çokça yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Sanki biyolojik bir üçüncü cins varmış gibi gösterilmeye çalışıldığını düşünüyorum.

Başak: üçüncü cinsiyet diye bir şey yok bence, sadece dönüşen cinsiyetler var lezbiyen gibi gey gibi. Belki de yenilen içilenin, izlenen filmlerin dizilerin etkisiyle son zamanda çok arttı. Bu normalleştirilmeye çalışılmaktadır.

Ayşe: Hadsizlik olarak görüyorum. Geleneksel roller tamamen ortadan kaldırılarak ne kadın ne de erkek olduğu belli olmayan yeni bir toplum yaratma çabasıdır.

Kübra 1: Karantina döneminde çıkan saçmalıklardan biridir. Öncesinde de vardı ama karantina ile çoğaldığını düşünüyorum.

Elif: Kendini kadın erkek cinsiyet kümelerinin dışında tanımlayan bireyleri ifade ediyor. K-Pop kültürü olarak da ifadelendirilmektedir. Cinsiyetsiz bir toplum hedeflenmektedir büyük biraderler tarafından.

Kübra 2: Biyolojik erkek ve biyolojik kadın dışındaki her şeydir. Dizi ve filmlere bakıldığında bunu büyük oranda başardıkları da görülmektedir. Aile yapıları bozan ve aile mefhumunu geleneksel rolleri ortadan kaldıran bir durumdur.

Melek: Lgbt bireylerini meşrulaştırmak için kullanılan bir kavram olarak kullanıldığını düşünüyorum.

Nur: Cinsiyet sadece organla alakalı olmadığı için hissedilenin önemli olduğunu düşünüyorum. Herhalde üçüncü cinsiyet kavramı bununla alakalıdır.

Emine 1: Lgbt'i meşrulaştırmak için kullanılan bir kavramdır.

Arzu: Nesilleri ifsat eden, küresel oyunların insan neslinin çoğalmaması, yenedünya düzeni vb. birçok sapkın anlayışları yaygınlaştırmak için üretilen bir kavramdır.

Nurdan: Sapkınlıktır, ve bu sapkınlığı meşrulaştırmak toplum nezdinde normalleştirmek için ürettikleri bir kavram olduğunu düşünüyorum.

Rümeysa: Kendisini bir cinse ait hissetmeyen, cinsel rolleri kabul etmeyerek cinsiyetsiz bir şekilde yaşamak anlamına gelmektedir.

Pınar: Kişinin erkekse kendini kadın gibi, kadınsa kendini erkek gibi hissettiği durumdur. Ona göre giyinmek ve davranmaktır.

Merve: Çift cinsiyetlilik olarak düşünüyorum, yani doğuştan iki cinsiyetle doğma durumudur. Bizim literatürümüzde hünsa olarak geçmektedir.

Hasan: Üçüncü bir cinsiyet kavramını kabul etmiyoruz yani bir insan hem kadın hem erkek olamaz. Bu dayatmadır, insanlar bu şekilde ifsat edilerek daha rahat bir şekilde yönetilmeye çalışılmaktadır.

Burcu: Erkek veya kadın olarak kategorize edilmeyen topluluktur. Son dönemde özellikle Güney Kore popu üzerinden tedavüle sokulan bir kavramdır. Giyim ve davranışlarıyla tam olarak ne oldukları belli olmayan yani kadın mı erkek mi belli olmayan kişiler.

Sena: Cinsiyetsizliği ortaya koyarak yeni bir toplum yaratım çabasıdır. Görünen o ki bu konuda ciddi bir mesafe de almış görünmektedirler.

Fatma: Bu konu hakkında bir bilgiye sahip değilim.

Tolga: Ne erkek ne de kadın olarak görülen kişilerdir. Onlar için bunun bir anlamı yoktur. Toplumun dayattığı tüm rollerin ortadan kaldırılmasıdır.

Nazan: Cinsel kimliği belirli olmayan bireyler için kullanıldığını düşünüyorum.

Fadile: Hiçbir şey, çünkü karşımdaki cinsiyeti şudur diyebileceğim biri yok, giyimiyle, davranışıyla ne olduğunu anlamadığım bir insan tipidir, buna da üçüncü cinsiyet diyorlar.

Figen: Ayrımcılığı ters yüz ederek, kimliksiz ve cinsiyetsiz bir toplum oluşturarak erkek ve kadın rolündeki kişileri dışlayan cinsiyetsiz bireyler.

Yıldız: Lgbt'yi çağrıştırmaktadır.

Özge: Üçüncü cinsiyet terminolojik olarak yanlış bir kullanım. Sanırım ikili cinsiyet dışında olan insanlar kastediliyor. Bu insanlar toplumsal normlar içerisinde oluşmuş olan erkek ve kadın rollerinin ikisini de kendi karakterinde taşıyan veyahut ikili cinsiyetten birisi olarak tanımlanamayacak kadar taşımayan kişiler için kullanılan bir ifadedir.

Ebru: Ne Kadın ve nede erkek olarak tanımlanmayandır.

Sezai: Biyolojik bir durum değil, toplumsal bir durum ortaya koyma çabasıdır.

Başak: öyle bir şey yoktur, var etmeye çalışıyorlar sadece.

Nevin: Bu tamamen sapkın bir durumdur.

Ayşegül: Böyle bir kavramı kabul etmediğim gibi bu dayatmayı da kabul etmiyorum, belirsiz ve ruhsal çöküntü yaşayanların ürettiği bir kavramdır.

Ece: Boş bir algıyı oluşturarak insanların kafasını karıştırıyorlar. Cinsiyetsiz toplum olmaz çünkü.

Zeynep: Gey ve lezbiyenlik durumunu ifade etmektedir

Hasan: homoseksüellik, lezbiyenlik vb. sahte cinsiyetleri ifade eder.

Engin: Doğada karşılığı olmayan uydurulmuş, oluşturulmuş bir kimliktir.

4.5. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulguları

Bu başlık altında “Toplumsal Cinsiyet Kavramının Son Yıllarda Sıkça Kullanılmasının Nedeni Ne Olabilir?” sorusuna cevap aranmıştır.

Tablo 4.6. Toplumsal Cinsiyet Kavramının Son Yıllarda Sıkça Kullanılmasının Nedeni Ne Olabilir?

Ahlaksızlığı Yaygınlaştırmak (Neslin Yok Edilmesi)	Yenidünya Projesi	Eşcinselliği Yaygınlaştırmak	Eşitsizliğin Yaygınlaşmasından Kaynaklı Kullanım	Toplumun Baskıcı Yaklaşımından Dolayı Kullanma	İstanbul sözleşmesini Kabulünde n Dolayı Kullanma	Fikrim Yok
8	13	8	12	4	4	1

Katılımcılardan (f:13) 13 kişi toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının son dönemde yaygın olarak kullanılmasını yenedünya projesi olarak görmektedir. Katılımcılardan (f:12) 12 kişi kadın-erkek arasındaki eşitsizliğin yaygınlaşmasından dolayı bu kavramın daha çok gündeme geldiğini düşünmektedir. Katılımcılardan (f:8) 8 kişi bu kavramın ahlaksızlığı yaygınlaştırdığını ve neslin yok edildiğini düşünmektedir. Katılımcılardan (f:8) 8 kişi bu kavramın eşcinselliği normalleştirmek için kullanıldığını düşünürken, (f:4) 4 kişi bu kavramın İstanbul Sözleşmesinin kabul edilmesinden sonra kullanıma girdiğini düşünmektedir. Katılımcılardan (f:4) 4 kişi toplumsal baskından dolayı kendini ifade edemeyenlerin bu kavrama sığındığını düşünürken, (f:1) 1 kişi ise fikrinin olmadığını söylemektedir.

Büşra: Eşcinsel ve diğer sapkınların kabul görmek için toplumsal cinsiyet kavramını ortaya atıyor olmalarından kaynaklanmaktadır.

Ayşe: Gençlerimizin ahlakını bozmak ve aileyi ortadan kaldırmak için dolaşıma koymuşlardır.

Kübra 1: Politik amaçlıdır, yenedünya düzenine nesli bozarak, faaliyetlerini daha sorunsuz ortaya koymak için gündeme getirilmektedir.

Kübra 2: Lgbt'yi yani lezbiyen gey ilişkileri normalleştirmek için sıkça kullanılmaktadır.

Elif: Nesillerin bozulmasının sağlanması, İnsanoğlunun yaratanına karşı baş kaldırışını organize etmek ve kendini Tanrı'nın yerine geçirip kendini ilahlaştırarak yeni bir dünya yaratmayı sağlamak.

Hatice: Karantina döneminde 12-18 yaş grubunun internetten öğrendiği şeyleri kültür edinmesi, dizilerin özellikle netflix dizilerinin bunu sağlamak için kullanılması.

Figen: İnsanların bilinç kazanması, eşitliğin kadın ve erkek arasında tam olarak sağlanmasının tartışılmasından dolayı sürekli gündem oluşturmaktadır. Her gün bir kadın cinayeti haberiyle uyanıyor insanlar.

Nur: Rafa kalkmak üzere olan eski düzende görevini(sorumluluğunu) yerine getirenlerin hak ettiği değeri görmemesindendir. İnsanlar bilinçlendikçe dünya patronluğuna oynayanlar farklı kavramlarla bizi yönetmeye çalışmaktadır. Bu nedenle sıkça duymaktayız bu kavramı.

Emine 1: Kadına şiddetin olduğu yerde toplumsal cinsiyet kavramı üzerinden toplum dizayn edilmektedir. Oysa adil bir ilişki biçimi kadın ve erkek arasındaki sorunu ortadan kaldıracaktır yani adil yasaların çıkarılması gerekir. Böylece bazı kavramlar üzerinden insanlar arzu ve isteklerini bize dayatamayacaklar.

Şahin: Ortaya çıkan şiddet, eşitsizliğin artması sebebiyle, birileri bizi bu kavramı kullanmaya mecbur bırakmaktadır.

Arzu: Kültürün ve insanların dayattığı “klasik/normal” kuralların artık insanlar tarafından “klasik/normal” olmadığına farkına varılması ve aksine bunların toksik bir şekilde hayatımızı olumsuz yönde etkilediğinin farkındalığı son zamanlarda daha çok arttığı, insanlar bilinçlendiği için bu kavramın kullanımının arttığını düşünüyorum.

Nurdan: Bu ülkenin dini değerlerine ahlaki sınırlarını zorlayan Lgbt, bu istek ve arzularını topluma kabul ettirmek için çıkardıkları bir kavramdır.

Rumeysa: Cinsiyetler üzerinden giderek toplumun istenilen şekilde dizayn etme çabasıdır.

Pınar: Müthiş bir lobi var ve sapkınlık için çalışıyorlar, bu konuda başarılı da oluyorlar.

Merve: Kadın-erkek arasında yaşanan sıkıntılar, adaletsizlikler ve yasal boşluklar, bazılarının işine yaramakta ve bu kavramların arkasına sığınarak kendi emellerini normalleştirmek istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Tolga: Toplumun geleneksel baskılar sonucu cinsiyet olaylarına yobazca bir bakış açısıyla yaklaşması neden olabilir.

Sezai: Kadınların da erkekler gibi her alanda çalışmaya başlamasının artmasının etkili olduğunu düşünüyorum.

Burcu: Kadınla erkek arasındaki farklılığı yokmuş gibi sayarak üçüncü bir cinsiyetin normal olduğunu topluma kabul ettirerek hoşgörüyü kapı açarak üçüncü cinsiyeti kabul ettirmek nedeniyle son yıllarda sıkça kullanılmaya başlanmıştır.

Sena: Farklı cinsiyetlerin toplumsal düzende eşit şartlar altında yaşamamasından kaynaklanıyor olabilir. Gerek sosyal, gerek iş alanındaki

farklılıklara insanlar son vermek istiyor. Ayrıca yönelimlerin değişmesi de büyük bir rol oynuyor.

Ayşegül: Gelişen insan beyninin farklı bakış açılarına açık olması ve bu alanlarda araştırma yapmaya meraklı olması sebebiyle yeni kavramlara ihtiyaç duymalarından kaynaklanıyor olabilir.

Zeynep: Farkındalığın artması, kadın-erkek eşitliği söyleminin yetersizliğinden kaynaklanmış olma ihtimalinden kaynaklanıyor olabilir. Ama diğer tarafta ise birçok sapkınlığın bu kavramın gölgesine sığdırıldığını düşünüyorum.

Demet: Bir fikrim yok

Pelin: Kadın ve erkeğin eşit olmamasından kaynaklandığını düşünüyorum.

Fatma: Kadın ve erkeğin adalet konusunda eşit olmadıklarına bakıldığında bu tür kavramlar kullanılacaktır ve ucu her tarafa da çekilebilir.

Nazan: Var olan toplumsal sınıfların sınırlarının daha keskin bir hale gelmesi nedeniyle insanlar arasında cinsiyetçi kimliğin daha önemli olması insanlar arasındaki toplumsal cinsiyet kavramının yaygın olarak kullanılmasına neden olur.

Nilüfer: İstanbul sözleşmesinin kabul edilmesi bu kavramın toplumda daha fazla kullanılmasını sağladığını düşünüyorum.

Alev: Toplumsal cinsiyet kavramı son yıllarda sıkça Türkiye'de kullanılmaya başlandı. Zira batıda bu durum neredeyse 40 yılın üzerinde tartışılıyor ve gündem olarak sürekli olarak duruyor. Günümüzde bu gündemin sadece öğrenciler ve okuyan kesim dışında duyulmasının sebebi muhtemel olarak sosyal medya ve dizilerinde ajandasına girmiş olması olabilir.

Dilara: Üçüncü cinsiyet kavramının ortaya çıkmasından kaynaklı yeni bir toplum projesidir.

Sude: Üçüncü cinsiyet fikrinin topluma kabul ettirilmek istenmesinden dolayı dolaşıma koyulmuş bir kavramlar dizgesidir.

Dilan: Kadını erkekleştirmek erkeği kadınlaştırmak ve bunu normalleştirmek için kullanılan bir kavramdır.

Başak: Toplumsal cinsiyet/gender kavramının kötü niyetle ortaya atıldığını düşünüyorum. Ancak derin dünya devleti denen yapının 'dünya nüfusunun artmasını engellemek' amacıyla ve kendi çıkarlarına hizmet edecek başka gayelerle eşcinselliği normal göstermek ve yaygınlaştırmak amacıyla bu kavramı kullandığını düşünüyorum.

Ezgi: Kendi çıkarlarını düşünen, açıkçası düşünmeyenlerin çıkardığı bir kavramdır.

Emel: Ahlak bozukluğunu yaygınlaştırmak ve doğurganlığı önleyerek nüfus planlanmasını sağlayarak yeni bir düzen inşa etme amacındalar.

Özge: Başta DSÖ olmak üzere, yeryüzünde hakim olmak isteyen unsurlar için bozulmuş, kafası karışmış, kabul görmek için her denileni yapacak bir nesil ve kolay kontrol edilebilir ortam oluşturmaktır.

Özlem: Eşcinselliğin artırılmasını amaçlayan stk ve gizli yapıların AB ve Sorosçu vakıflardan aldığı maddi desteğin artmasıdır.

Ebru: Cinsiyetlerle ilgili tarih boyunca oluşmuş yanlış algıları ortadan kaldırmaktır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Dişi ve erkek günümüzde biyolojik olarak taşıdığı cinsiyetlerle birlikte bireylerin, sosyal sorumluluk ve işlevleri anlamında yüklenmiş oldukları toplumsal görev ve sorumluluklarını ifade eden iki terim olarak kullanılmaktadır. Ancak burada üzerinde durulması gereken ve doğru değerlendirilmesi gereken önemli bir unsur vardır ki o da biyolojik cinsiyet ile toplumun yüklemiş olduğu rollerin ifade ettiği toplumsal cinsiyetin birbirinden farklı anlamlar içermesidir.

Biyolojik olarak erkek veya dişi olarak dünyaya gelen bireyler, dünyaya geldikten sonra ilk günden itibaren bu cinsiyetlerin sahip olduğu kategoriler içine girmektedirler. Bireye yöneltilen tüm duygu ve davranışlar buna göre belirlenir ve bu toplumun aynası olan normlardan sapan tüm bireyler stigmaya (damgalama) uğrayarak içinde bulunduğu toplum tarafından damgalanmış birey haline gelmektedir.

Bu durumun büyük bir çıkmaz ve sorun olduğunu ve kaynağının da toplumsal normlar olduğunu düşünen araştırmacılar zaman ile bu kuralların kişinin toplumsal yerini belirlemesinin birey için olumsuz bir yaşam döngüsüne evrildiğini savunarak toplumsal kültürel yapının bu belirleyiciliğinin insanlar arasındaki eşit haklara ulaşımına engel olduğu öngörülmüştür.

Bu konudaki en büyük yanılgı kültürün ne olup ne olmadığını bilmemek ile ilgilidir. Kültür sosyal yaşantıya etki eden ve bir anda bireyin önüne çıkan bir dizi kurallardan ibaret yaşam dizini midir? Yaşayışın ve sosyal yaşamın bir gereği olan toplumsal düzenin korunması ve sürdürülebilir olmasının neye veya nelere bağlı olduğu sorularının cevabı konusunda geçerli bilgiye sahip olmak gerekmektedir. Kültür değişik açılardan çerçevesi çizilebilecek bir konu olmasına rağmen topluma olan etken etkisi ile yönlendirme boyutunun sosyolojik açıdan ele alınması noktasında zorunluluk teşkil etmektedir.

Sosyolojik yönü ile ele alındığında kültür: sosyal zaman ve tarihsel ilerleyiş boyut içerisinde oluşan, toplum içerisinde oluşmuş ve toplumun bizzat kendisinin oluşturduğu maddi manevi tüm değerlerin ve bu değerlerin yaşantıya dökülmesinde,

sonraki nesillere iletilmesinde kullanılan, bireyin veya toplumun olağan çevresine gücünün ölçüsünü gösteren somut veya soyut araçların bütünü olduğu düşünülebilir.

Değerler, sosyal yaşamın ana unsuru olarak kabul edilen toplumsal kültürün oluşturduğu sosyal standartlardır.

İnsan ve toplum üzerine çalışmalar yapmış Amerikalı sosyolog Joseph Fichter değerlerin toplum tarafından nosyon olarak bilindiğini, onaylanan sistemin istemli ve coşkulu bir şekilde sosyal her alanda rasyonel normlar olarak paylaşılarak yaşatıldığını ifade eder. Bu yönüyle de sosyal yaşamın ödül ve ceza sisteminin alt yapısını oluşturur.

Kültür toplumu bir arada tutan maddi (yerleşim şekli, her türlü araç gereç, kıyafet şekli vb.) ve manevi (gelenek ve görenekler, düşünce biçimi, inanç, toplumsal normlar vb.) tüm unsurlarını içerir. Kültür toplumsal düzeni ve uyumu sağlama açısından sosyolojik anlamda oldukça önemli bir nosyondur.

Değerler ve normlar birbiri ile yakından ilişkili iki ifade olmasına rağmen değerler bireylerin davranışlarını şekillendiren belli başlı kurallar dizini iken, normlar, toplumun bu davranışların şekli noktasında ki istek ve beklentilerini ifade eder. Normları önemsememek bazı toplumsal rahatsızlıklara neden olur. Bu rahatsızlıklar toplum içerisinde kargaşaya neden olmakla kalmaz toplumsal düzeni ve uyumu bozar.

Toplumsal kültür halk tarafından oluşturulur ve yine halk tarafından yaşanır. Ancak kitle kültürü kavramı halk tarafından tüketilir ancak halk tarafından üretilmez. Kitle kültürü, oldukça büyük bir kültür endüstrisinin maksimum karı ve tüketimi amaçlayarak kapitalist değerlerin tekrarlayan üretimini gerçekleştirmek ister. Halk kültürü toplumun kendi ürettiği aşağıdan oluşan bir kültür iken kitle kültürü yukarıdan dayatılan bir kültürdür. Kültür endüstrisi Alman felsefeci ve sosyolog filozof Theodor W. Adorno karı yükseltmek için tüketimi artırmak gerekliliği bunun için de zihinsel ve duygusal zeka açısından her bireye ulaşmak için bu yönüyle en düşük paydayı ölçüt kabul ederek baz alır şeklinde açıklama yapmaktadır.

Kitle kültürü 19. Yüzyılda kapitalizmin üretim ve tüketimdeki mantığı ile tüketimin artmasını hedefleyerek reklam piyasasının oluşumu ve gelişmesi sonucu meydana gelen bir diğer ifade ile popüler kültür olarak karşımıza çıkan bir olgudur.

Her alanda olduğu gibi sosyal yaşantıda ki cinsiyet kavramı üzerine etki yaratma çabasında bulunduğu inandığım popüler kültür dayatmasının son yıllarda ciddi çalışmalara konu olduğu görülmektedir. Bu piyasada tüketim konusu olacak

toplumsal değerler üretim ise tek tip üçüncü cinsiyete sahip bireyler topluluğu, tek tip cinsiyete sahip bir dünya ve eksenindeki üretimin sağlayacağı maddi yaşamı gerçekleştirecek bilişsel güçtür.

Bu çalışmada, toplumsal cinsiyet kavramının üçüncü cinsiyete yönelimdeki etkilerine bakış açısı oluşturmak, bunu gerçekleştirmek için de cinsiyetin platonun hermafrodit mitinden etkilenererek cinsiyet, toplumsal cinsiyet, üçüncü cinsiyet kavramlarını ve ilgili kavramların kendi alt başlıkları ile araştırılırken popüler kültürün üçüncü cinsiyet yönelimde toplumsal algı oluşturmada etkileri olduğu görülmüştür.

5.2. Öneriler

Tüm dünyada ve ülkemizde yaygın bir şekilde eş anlamlı iki kavram gibi kullanılan ve farklı algılara sebep olan toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsiyet eşitliği kavramlarının sosyolojik ve psikolojik alanlar başta olmak üzere farklı anlam ve tanımlamaya sahip olduğunun ifade edilmesi gerekmektedir. Bunun için kitlesel eğitime katkı sunacak tüm araçların kullanılması gerekmektedir.

Toplumsal yaşamı şekillendiren ve toplumsal yaşamın inşasında her alanın uyumu ve birlikteliği için harç vazifesi gören kavramlar doğru kullanılmadığı takdirde her alanda yıkıma sebep olacaktır. Bir toplum mühendisliği çalışması için öncelikle kavram kargaşası yaratmakla işe başlanması gerekliliği bilinen bir uygulamadır. Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet eşitliği ile ilgili kavram kargaşası da bizi böyle düşünmeye yöneltmektedir.

Toplumdaki tüm alanlarda sıkça duyulan bu iki kavramın doğru kullanılmadığı ve farklı algılara sebep olduğu yapılan Ümraniye örneği çalışmasında görülmektedir. Bu yanlış algının kaldırılması ve doğru anlam farkındalığı için başta üniversiteler olmak üzere ilgi ve çalışma alanı eğitim olan tüm kurum ve örgütlerle çalışma ve faaliyet alanları oluşturulmalıdır. İletişim araçları, sosyal medya ve gerekirse kamu spotları kullanılmalıdır.

6. KAYNAKÇA

- A., R. (1965), Book reviews and notices: sexual hygiene and pathologie. *American Journal of the Medical Sciences*, 250(2).
- Agacinski, S. (1998), Cinsiyetler Siyaseti. Ankara: Dost Yayınları.
- Akgün, S. (1993), *Cinsiyet Rolüne İlişkin Kalıp Yargılara Uygun Davranış Davranmanın Çekiciliğe Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akın, A. (2007), Toplumsal cinsiyet (gender) ayırmacılığı ve sağlık. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(2), 1-9.
- Akkaş, İ. (2020), Toplumsal cinsiyet algısı üzerine bir değerlendirme: Erzincan örneği. *DÜMAD – Dünya Multidisipliner Araştırmalar Dergisi*, 1.
- Alptekin, D. (2011), Sokaktan akademiye: Kadın hareketinin kurumsallaşma süreci/From street to academy: Institutionalism process of woman's movement. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(26).
- Altınova, H. H., Duyan, V. (2013), Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(2), 9-22.
- American Journal of the Medical Sciences, (Erişim Tarihi: 03.04.2021)
- Annas, J. (2009), An Introduction to Plato's Republic. Oxford: Clarendon Press.
- Arıcı, F. (2011), Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algılar ve Psikolojik İyi Oluş. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aşılı, G. (2001), Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet Roller ve Ego Durumları Arasındaki İlişki, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aşkın, E. Ö., Aşkın, U. (2017), Kadına yönelik aile içi şiddet ve yoksulluk ilişkisi: aile içi şiddet mağduru kadınlar üzerine bir araştırma. *Kapadokya Akademik Bakış-Cappadocia Academic Review*, 1(2), 16-37.
- Atabek, E. (1998), Kışkırtılmış Erkeklik-Bastırılmış Kadınlık. İstanbul: Altın Yayınları
- Atış, F. (2010), Ebelik/Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Atila-Demir, S., Nam, D. (2014), Kadına yönelik aile içi şiddeti önlemede erkeğin rolü, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3), 211-227.
- Bhasın, K. (2003), Toplumsal Cinsiyet: Bize Yüklenen Roller. K. Ay (Çev.), Kadav Yayınları, İstanbul.
- Bingöl, O. (2014), Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye'de kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (3), 108-114.
- Blundell, S. (1995), Women in Ancient Greece. Cambridge: Harvard University Press, 1995,
- Bourdieu, P. (2015), Eril Tahakküm. B. Yılmaz (Çev.), İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bozkurt, T. (2004), Poşalar Örneğinde, Etnisite ve Toplumsal Cinsiyet İlişkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

- Butler, J. (1993), *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of "Sex"*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Butler, J. (2014), *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. B. Ertür (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Butler, J. (2018), *Biziz Halk! Toplanma Özgürlüğü Üzerine Düşünceler*. F. B. Aydar, B. Akkıyal (Çev.) İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Claire Ainsworth, (2015), <https://www.scientificamerican.com/article/sex-redefined-the-idea-of-2-sexes-is-overly-simplistic1/>, (Erişim Tarihi: 22.07.2022)
- Connel, R. (1998), *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*. C. Soydemir (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Creswell, J. (2013), *Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. M. Bütün ve S. B. Demir (Çev.), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2020), *Nitel Araştırma Yöntemleri*. M. Sözbilir (Çev.), Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çavdar, D. (2013), *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Davis, N. Y. (2016), *Cinsiyet ve Millet*. A. Bektaş (Çev.). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Davis, N. Z. (1975), *Women's history in transition: the european case*. *Feminist Studies* 3, 6(90).
- Delphy, C. (1993), *Rethinking sex and gender*. In *Women's Studies International Forum*, 16(1), 1-9.
- Demirgöz-Bal, M. (2016), *Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış*. *KASHED*, 1(1), 15-28.
- Dişçi, Z. (2020), *Teresa de lauretis'in düşüncesinde queer olmak ya da eksantrik bir deneyim olarak öznellik*. *ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters*, 11, 1-14.
- Dökmen, Z. Y. (2009), *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ecevit, Y. (2021), *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Temel Kavramları*. Ankara: Ceid Yayınları.
- Elçiboğa, A. (2019), *Sosyal Medyada Kimlik Sunumu: İnönü Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Malatya .
- Erdoğan, T. (2016), *Kentlileşme süreci ve ailede toplumsal cinsiyet rolleri ile kalıpyargıların dönüşümü: Denizli-Sevindik mahallesi örneği*. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute/Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (24) 143-166.
- Erşen, U. B. (2015), *Farklı Sosyal Kategorilerden Kadınların Toplumsal Cinsiyet Algıları*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Foucault, M. (2018), *Cinselliğin Tarihi*. H. U. Tanrıöver (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fowler, (1940), *Dictionary of Modern English Usage* [Modern İngilizce Kullanım Sözlüğü] Oxford.

- Gezicier, Z. (2019), Dom Toplumunda Toplumsal Cinsiyet Algısının Dönüşümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Göç Enstitüsü, Gaziantep.
- Giddens, A. (2000), Siyaset, Sosyoloji ve Toplumsal Teori. İstanbul: Metis Yayınları.
- Goffman, E. (2014), Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu. B. Cezar (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Göçmenler, S. (2008), Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Türkiye’de Kadın Erkek Eşitliği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Günay, G., Bener, Ö. (2011), Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(153).
- Gündüz-Kalan, Ö. (2010), Reklamda çocuğun toplumsal cinsiyet teorisi bağlamında konumlandırılışı: 'Kinder' reklam filmleri üzerine bir inceleme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty of Communication Journal*, 1(38), 75-89.
- http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43310/9241593512_eng.pdf?sequence=1, (Erişim Tarihi: 12.03.2021)
- <https://evrimagaci.org/cinsel-kimlik-biyolojik-cinsiyet-cinsel-yonelim-ve-toplumsal-cinsiyet-nedir-1470>, (Erişim Tarihi: 12.03.2021)
- <https://evrimagaci.org/cinsel-kimlik-biyolojik-cinsiyet-cinsel-yonelim-ve-toplumsal-cinsiyet-nedir-1470>, (Erişim Tarihi: 12.03.2021)
- <https://noroblog.net/2019/06/28/insan-cinsiyeti-basitce-erkek-ya-da-kadından-ibaret-degil/>, (Erişim Tarihi: 24.05.2021)
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cinsiyet>, (Erişim Tarihi: 12.03.2021)
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cinsiyet>, (Erişim Tarihi: 12.03.2021)
- <https://www.nedir.com/cinsiyet>, (Erişim Tarihi: 12.03.2021)
- <https://www.nedir.com/cinsiyet>, (Erişim Tarihi: 12.03.2021)
- Kaçar, Ö. (2007), Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Konumu: Türkiye’de Yakın Zamanlardaki Değişimi Anlamak, Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Kahraman, A. B., Özansoy Tunçdemir, N., Kekillioğlu, A., Özcan, A., Kahraman, L. (2015), Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 304-322.
- Karataş, Z. (2015), Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Sosyal Hizmet E-Dergi Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1),
- Kodan Çetinkaya, S. (2013), Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi, *Nesne*, 1(2), 21-43.
- Kuzgun, Y. A., Sevim, S. (2004), Kadınların çalışmasına karşı tutum ve dini yönelim arasındaki ilişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 14-27.
- Money, J., Hampson, J. G., Hampson, J. (Ekim 1955). An Examination of some basic sexual concepts: the evidence of human hermaphroditism. *Bull. Johns Hopkins Hosp.* 97(4), 301-19.
- Money, M. M. (1990), Sex and gender: what do we know?, *Sociological Forum*, 5(1), 95-120.
- Olugbade, K. (1989), Women in plato’s republic. *The Indian Journal of Political Science*, 50(4).

- Öngen, B., Aytaç, S. (2013), Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, (48), 1-18.
- Öngen, B., Aytaç, S. (2013), Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, (48), 1-18.
- Özen, D. (1992), Annenin Çalışma Durumu ve Ebeveynin Benimsediği Cinsiyet Rolü Değişkenlerinin Çocuğun Cinsiyet Özelliklerine İlişkin Kalıpyargılarının Gelişimi Üzerindeki Roller, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özküralp, İ. (2016), "Queer Teori". Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları, F. Saygılıgil (Der.), Ankara: Dipnot Yayınları.
- Özmaç, U. (2018), Biyopolitika: İktidar ve Direniş: Foucault, Agamben, Hardt-Negri. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Peker, A., Gültekin, M. (2014), Zorbalıkla başa çıkma stratejileri ve cinsiyetin sosyal beceri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1).
- Plato, (1963), Politeia (The Republic), Vol I, P. Shorey (Çev.), Cambridge: Harvard University Press (Loeb Classical Library).
- Plato, (1963), Politeia (The Republic), Vol. II, P. Shorey (Çev.), Cambridge: Harvard University Press (Loeb Classical Library).
- Plato, (2008), Timaeus and Critias. R. Waterfield (Çev.), Oxford: Oxford University Press.
- Raymond Williams, R. (2005), Türkçesi: Anahtar Sözcükler Kültür ve toplumun Söz Varlığı, S. Kılıç (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Reeve, C. D. C. (2006), Philosopher-Kings, Indianapolis/Cambridge: Hackett Publishing Company Inc..
- Rokeach, M. (1973), *The Nature of Human Values*. New York: Free Press.
- Ruigrok ve ark., (2014), A meta-analysis of sex differences in human brain structure, *Neuroscience & Biobehavioral Reviews* 39, 34-50.
- Scott, J. W. (2010), Toplumsal cinsiyet: faydalı bir tarihsel analiz kategorisi. *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar* 12.
- Seçgin, F. (2012), Sosyal Bilimler Dersinde Toplumsal Cinsiyet Etkinliklerinin Öğrencilerin Algı ve Tutumlarına Etkisi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Stoller, R. (1968). Sex and Gender: On the Development of Masculinity and Femininity. London: Hogarth Press.
- Subaşı, M. (2017), Okumuş, kübra. bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. Atatürk Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.
- Şimşek, H. (2011). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisi: Türkiye örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25(2), 119-126.
- Tekin, H. H., Tekin, H. (2006), Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*, 3(13), 101-116.
- Terzioğlu, F., Taşkın, L. (2008), Kadının toplumsal cinsiyet rolünün liderlik davranışlarına ve hemşirelik mesleğine yansımaları. *CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2), 62-67.
- The Compact Edition of the Oxford English Dictionary, (1971), Oxford University Press.

- Uçan, G., Baydur, H. (2016), Türk erkeklerinde toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, the journal of academic social science studies. *International Journal of Social Science*, 47, 289-308, Doi: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3495>.
- Uzunoglu, N. (2016), Türkiye'de Boşanma Nedenleri: Bolu İli Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Vatandaş, C. (2007), Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji Konferansları*, 35, 29-56.
- Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K., Taşkın, L. (2007), Kafkas üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 26-38.
- Vlastos, G. (1994), "Was Plato Feminist?" Feminist Interpretations of Plato. N. Tuana (Edt.), USA: Pennsylvania State University.
- Wollstonecraft, M. (2012), Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi. D. Hakyemez (Çev.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- World Health Organization, (1998), The World health report: 1998: Life in the 21st century: a vision for all. Geneva.
- World Health Organization, (2005), WHO multi-country study on women's health and domestic violence against women: summary report of initial results on prevalence, health outcomes and women's responses, (Erişim Tarihi: 14.01.2018)
- World Health Organization, (2009), Promoting gender equality to prevent violence against women. (Erişim Tarihi: 10.05.2018), http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/44098/9789241597883_eng.pdf?sequence=1,
- World Health Organization, (2014), Violence against women: intimate partner and sexual violence against women. (Erişim Tarihi: 10.05.2018), <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2021), Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, D. V., Zeyneloğlu, S., Kocaöz, S., Kısa, S., Taşkın, L., Eroğlu, K., (2009), Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi [Bağlantıda]*, 6(1). Erişim: <http://www.insanbilimleri.com>
- Yonca, D. (2021), Ev-Eksenli Çalışan Kadının Toplumsal Cinsiyet Algısı: Balıkesir Hanımeli Pazarı Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Yörük, S. (2010), Kadına Yönelik Şiddet: Antalya Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Yumuşak, A. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddetine Yönelik Tutumları, Toplumsal Cinsiyetçilik ve Narsisistik Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Yurdakul, G., Korteweg, A. C. (2013), Gender equality and immigrant integration: Honor killing and forced marriage debates in the Netherlands, Germany, and Britain. In *Women's Studies International Forum* (41), 204-214.
- Zara-Page, A., İnce, M. (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81-94.

- Zeyneloğlu, S. (2008), Ankara’da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Zöhre-Türkmenoğlu, M. D., Vefikuluçay Yılmaz, D. (2018), Hemşirelik öğrenimini gören birinci ve son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne ilişkin tutumlarının belirlenmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science*, 5(20), 123-136.

7. EKLER

Ek 1: Görüşme Formu

Yaşınız: Cinsiyetiniz: Eğitim Durumunuz:

Saygıdeğer Katılımcı;

Biruni Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümün’de ‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Kavramı Algısının Değerlendirilmesinde Ümraniye Örneği’ konulu yüksek lisans tezi çalışmasını sürdürmekteyim. Aşağıda sadece bu araştırma için kullanılacaktır. Şimdiden katılımınız ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Nurten Erkmen Öner

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve cinsiyet eşitliği kavramı insanlar için ne anlam ifade ediyor bu iki kavram kişiler üzerinde aynı manayı mı ifade ediyor. Toplumda sıkça kullanılan bu kavramların zihinlerde oluşturduğu algının değerlendirilmesine yönelik sorular

1. Cinsiyet eşitliği denince ne anlıyorsunuz?
2. Toplumsal cinsiyet eşitliği denince ne anlıyorsunuz?
3. Üçüncü cinsiyet kavramı size neyi ifade ediyor?
4. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının son yıllarda sıkça kullanılmasının sebebi ne olabilir?

8. ÖZGEÇMİŞ

9. İNTİHAL RAPORU

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KAVRAMININ ÜÇÜNCÜ CİNSİYET YÖNELİMİNE ETKİLERİNİN KAVRAMSALLAŞTIRILMASI

Yazar Nurten Erkmen Öner

Gönderim Tarihi: 09-May-2022 04:50PM (UTC+0300)

Gönderim Numarası: 1832053628

Dosya adı: nurten.pdf (818.89K)

Kelime sayısı: 10166

Karakter sayısı: 71085

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ KAVRAMININ ÜÇÜNCÜ CİNSİYET YÖNELİMİNE ETKİLERİNİN KAVRAMSALLAŞTIRILMASI

ORJİNALLIK RAPORU

%22

BENZERLİK ENDEKSİ

%22

İNTERNET KAYNAKLARI

%4

YAYINLAR

%7

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

www.flsfdergisi.com
İnternet Kaynağı

%4

2

tr.wikipedia.org
İnternet Kaynağı

%3

3

wp-tr.wikideck.com
İnternet Kaynağı

%3

4

tr.m.wikipedia.org
İnternet Kaynağı

%2

5

medyaveiletisim.kulup.tau.edu.tr
İnternet Kaynağı

%2

6

dergipark.org.tr
İnternet Kaynağı

%2

7

evrimagaci.org
İnternet Kaynağı

%1

8

www.turkcewiki.org
İnternet Kaynağı

%1

9

cinsiyet.nedir.com
İnternet Kaynağı

%1

10	aylinakpinarli.com İnternet Kaynağı	% 1
11	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	% 1
12	yenimedya.info İnternet Kaynağı	<% 1
13	www.antiktarih.com İnternet Kaynağı	<% 1
14	tugbademirkaya.blogspot.com İnternet Kaynağı	<% 1
15	www.semanticscholar.org İnternet Kaynağı	<% 1

Alıntıları çıkart Kapat
Bibliyografyayı Çıkart Kapat

Eşleşmeleri çıkar Kapat